

SZAKDOLGOZAT

**TELEKI-ZAHORÁN
MAGDALÉNA
Gyógypedagógia**

**Kaposvár
2023.**

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Gyógypedagógia szak

Megkésett beszédfejlődést segítő fejlesztés drámapedagógiai eszközökkel

Belső konzulens: Dr. Nagyné Dr. Mandl Erika

PhD egyetemi Docens

Készítette: Teleki-Zahorán Magdaléna

Ftnv6k

levelező tagozat

Intézet/Tanszék: Neveléstudományi Intézet/

Anyanyelvi és Gyermekekultúra Tanszék

Kaposvár

2023

Tartalom

1. Bevezetés.....	4
2. A drámapedagógia és anyanyelvi nevelés kapcsolatának elméleti kérdései.....	6
2.1. Dramatikus játék és gyógypedagógia.....	6
2.2. A drámapedagógia eszköztára az anyanyelvi nevelésben.....	8
2.3. A megkésett beszédfejlődés okai és tünetei óvodás korban.....	16
2.4. A drámapedagógia eszköztára a szociális kompetenciák fejlesztésében	19
3. Dramatikus játékok alkalmazása a beszédművelésben és a beszédfejlesztésben	19
3.1. Drámapedagógiai módszerek alkalmazása a megkésett beszédfejlődésű óvodás gyermekek fejlesztésében.....	22
4. Foglalkozástervek ismertetése.....	30
5. A kérdőívek bemutatása és elemzése	40
6. A kutatómunkám értékelése, összefoglalás.....	44
7. Irodalomjegyzék.....	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
8. Képek jegyzéke	44
9. Mellékletek.....	476

1. Bevezetés

A 90-es évek óta foglalkoztat intenzíven a színészet, a színház és filmművészet, aktív szereplője voltam sok évig, a színpad mindkét oldalán. Első diplomámat Kommunikáció és médiatudományból szereztem meg 2009-ben, dolgoztam is a szakmában. Éppen ezért döntöttem úgy, hogy ha már ebben élek, és ehhez értek, ebből készítem a szakdolgozatomat. Szakdolgozatom témája a drámapedagógia és a gyógypedagógia kapcsolata, ezen belül a megkésett beszédfejlődést segítő fejlesztések lehetőségei drámapedagógiai módszerek felhasználásával.

A következő kérdésekre keresem a választ:

A drámapedagógiai foglalkozások keretein belül, a megkésett beszédfejlődést segítő fejlesztések közül melyek hatékonyak, és miért? Melyek azok a célra vezető területek, módszerek, amelyek valóban hasznosnak bizonyultak az évek során?

Abból az aspektusból vizsgálom a témát, azt szeretném kideríteni, hogyan is lehet a fejlesztéseket úgy tervezni és kivitelezni, hogy a fejlesztésre szoruló gyereket úgy segítsük a leghatékonyabban, hogy a tehetségét is felismerjük és tovább fejlesszük egyúttal. Felébresszük benne a szundikáló lángot és vezessük rá, hogy jól érezze magát a bőrében. Ugyanakkor fontosnak tartom megemlíteni, hogy napjainkban is fontos tisztában lenni azzal a ténnyel, hogy igenis van gyermek és felnőtt közti tökéletes megértés és kommunikáció.

Fontos a szeretet-kapocs gyermek és a felnőtt között, és ez a gyógyító mód egyik legfontosabb lépcsőfoka. Ezért foglalkoztat ennyire ez a téma a kutatómunkámban. Vannak a témával kapcsolatban eddig megválaszolatlan kérdéseim, és a válaszok minden ember számára igen fontosak. Milyen módszerekkel tudunk kommunikálni egymással? Hogyan és miként tehetjük az egymásközti megértést jobbjá? Az a kisgyerek, aki nem tudja kellőképpen kifejezni magát, az nem képes a társadalomba beilleszkedni, hisz nem tudja megértetni a többiekkel, mi is az ő baja, mit is szeretne vagy nem szeretne valójában. Ebből aztán félreértések sorozata következik, majd a szocializációs és tanulási nehézségek mellett még egykönnyen viselkedési gondok is fellépnek. Az agresszió egyik fajtája könnyen felszínre kerülhet, ha a gyerek nem tudja magát máshogy megértetni. Éppen ezért olyan fontos mielőbb elkezdni a beszédre való fejlesztéseket, hisz minél később indul meg a beszéd, annál nagyobb lesz a lemaradás a többiekkel szemben. Fontos, hogy a fejlesztő szakember mihamarabb ismerje

fel a különbséget és egyéni fejlesztéssel korrigálja a gyermek elmaradásait. Na de melyek is lehetnek ezek az egyéni fejlesztések? Hogyan is épülnek fel ezek a foglalkozástervezetek? Melyik típusnál mit mire használunk?

Az sem mindegy, hogy a fejlesztés valóban célra törő-e, hisz köztudott, hogy csak kellő pontosságú felkészítés válik be a gyerekeknél. Abból is csak az, ami nekik játék és móka, mert minden más nem vezet a kitűzött célhoz.

Dolgozatomban a drámapedagógiai foglalkozások keretein belül, a megkésett beszédfejlődést segítő fejlesztések - óvodai foglalkozásokba való - integrálásának a bemutatása a célt, kideríteni, milyen elemekkel lehet hatékonyabban fejleszteni a gyermekeket. az említett tartalmakat egy foglalkozásterven keresztül ismertetem. Másik céltom kérdőíves kutatómunkám eredményének bemutatása, mely igen meglepő eredményeket hozott. Kérdőíves felmérésemet gyógypedagógusok körében készítettem, a válaszadók száma 25 fő volt.

A gyerekek megélik és átélik azt, hogy beleszóljanak a világ menetébe, fontos, hogy beszélni akarjanak, legyen mondani valójuk. A mozgás nagyon fontos része a beszédfejlesztésnek, mert a gyermek fizikai élményként éli meg a beszédet. A gyermek megtalálja a neki éppen aktuális, szükséges mozgást, amit aztán tovább vihet a beszédmozgásokra, és ezáltal is fejlődik a beszéde.

A megkésett beszédfejlődést drámapedagógiai eszközökkel segítő fejlesztések kapcsán készített kérdőív eredményeiből is egyértelműen látható, hogy szinte nincs olyan pedagógus szakember, aki valamilyen formában ne szóné bele az óráiba a dramatikus játékokkal való fejlesztést. Akár egy osztályfőnöki óráról vagy egy testnevelés óráról legyen szó, mindenhol megtalálható az alapja a játékos nevelésnek. Hisz a gyerekek ezt a fajta tanítást nem unalmas órának tekintik, hanem izgalmas, játékos foglalkozásnak, amit nagyon tudnak élvezni. A legkisebbeknél is kiválóan alkalmazható a beszéd fejlesztés különféle területein belül is. A határ a csillagos ég, csak a Pedagógus fantáziáján múlik, milyen színes skálában mozog a fejlesztés. Minden gyerek más, így sok esetben egyénre szabott feladatokat kell kitalálni a gyerek képességeinek és fejlesztendő területeinek megfelelően.

A kérdőív kiértékelésnél, minden egyes rész után következtetést vonok le, hisz csak így látható át a kutató munkám végkifejlett változata.

2. A drámapedagógia és anyanyelvi nevelés kapcsolatának elméleti kérdései

2.1. Dramatikus játék és gyógypedagógia

Biztos vagyok benne, hogy mindenki ismeri azt az érzést, hogy milyen az, ha a baráti társasággal szórakozunk és nincs téma, amiről nevetve ne tudnánk beszélni. Amikor azt érezzük, hogy együtt mindenre képesek vagyunk, gondolkodás nélkül pörögnek a gondolatok, hisz nem kell oda figyelni semmire, kizártuk a stresszfaktorokat minden apró részletből és csak, csak a jó érzésünknek építjük az útját. Ma már bizonyított tény, hogy a pozitív kapcsolatok, a pozitív életérzés épp oly fontosak az emberek életében, mint az egészséges életmód.

Ha a gyermek fejlődésében valami nem az ideális irányba halad, és nincsenek meg hozzá a megfelelő célra törő eszközök, nem tud sem testileg, sem lelkiileg megfelelően fejlődni, hiszen csak ha ép a test és a lélek, ahogy a mondás is szól róla, lehetséges ez. Csak az tud gyógyulni, akinek a megfelelő szakember, személyre szabottan segítséget nyújt. A nem megfelelő beszédfejlődésű gyermeknek az is fontos, hogy a családban is és az őt körülvevő kisközösségekben is elfogadó légkört tapasztaljon meg. A drámajátéknak épp ez lenne a célja, hogy ezeket a rendkívül pozitív hatásokat megismerjék és megélik a gyerekek a fejlesztési foglalkozások során. Ezért a legcélratoróbb a drámapedagógia, mert megannyi lehetséges területe van, amit bármikor, bárhol, bárkivel létrehozhatunk, megélhetünk, belecsempészve a fejlesztések legalaposabban megtervezett és kidolgozott technikáit, úgy, hogy a gyerekek ebből mit sem sejtjenek. Hisz ők csak jól érzik magukat, és jókat szórakoznak, miközben, a háttérben igenis komoly munka folyik.

Varga Edit véleménye szerint a drámapedagógia egyénisége abban rejlik, hogy bármi nélkül csak a semmiből is fel tudunk közősen építeni valami csodálatosat, ha rábizzuk magunkat a fantáziánkra, nem kell hozzá más csak a gyermek és a pedagógus. Épp napjainkban szükségünk van, hogy az egyre több beilleszkedési és magatartás zavaros gyermekek problémáit hatékonyabban tudjuk a drámapedagógiai módszerekkel fejleszteni.¹

¹Varga Edit (szerk.) (2015): Drámajáték gyűjtemény. URL: http://www.szolnokiovodak.hu/pdf/tudas_tar/2014-2015/20142015-07.pdf, (letöltés dátuma: 2022.05.15.) Vö. még Debreczeni Tibor: Drámapedagógiai órák alsóban, felsőben és főiskolán. Budapest-Kecskemét: Magyar Drámapedagógiai Társaság – Kecskeméti

2.2. A drámapedagógia eszköztára az anyanyelvi nevelésben

A Debreczeni Tibor által megalkotott felosztás alapján a következő drámajáték típusokat különböztetjük meg:

- Kapcsolatteremtő játékok
- Ismerkedő játékok
- Mesterséges csoportalakító játékok
- Lazító gyakorlatok
- Pihentető- élénkítő gyakorlatok
- Koncentrációs gyakorlatok
- Mozgáskoncentráló gyakorlatok
- Látáskoncentráló gyakorlatok
- Halláskoncentráló- ritmus- és dinamikai gyakorlatok
- Érzékelő gyakorlatok
- Térérzékelő gyakorlatok
- Tapintó-, szag-, és ízérzékelő gyakorlatok²

A fent felsorolt játéktípusok mindegyike használható a beszédfejlesztés, szókincsbővítés területén. Gavin Bolton A tanítási dráma elmélete című könyvében (1993)³ négy nagy csoportba sorolja a dramatikus tevékenységi formákat:

- „A” típus: Gyakorlatok
- „B” típus: Dramatikus játék
- „C” típus: Színházi forma
- „D” típus: Tanítási (komplex) dráma

A fenti, négy elemből álló felosztás a magyarországi gyakorlatok és az utóbbi években megjelent szakirodalmak alapján kibővült a következők szerint:

- „A” típus: Gyakorlatok
- „B” típus: Dramatikus játék
- „C” típus: Színházi forma

²Varga Edit, Drámajáték gyűjtemény 2015. http://www.szolnokiovodak.hu/pdf/tudas_tar/2014-2015/20142015-07.pdf [a letöltés dátuma: 2022.02.15.] Vö. még Debreczeni Tibor: Drámapedagógiai órák alsóban, felsőben és főiskolán. Budapest-Kecskemét: Magyar Drámapedagógiai Társaság – Kecskeméti Tanítóképző Főiskola, 1998. 169 p. Debreczeni Tibor (szerk.): Szín - kör - játék: Kreatív játékok. Bp.: NPI, 1981. 99 p.

³ Kaposi László (szerk.): Tanítási dráma. Drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában. http://www.szitoimre.com/doc/28_dramapedagogia.pdf (Letöltés dátuma: 2022.10.11.)

„D” típus: Tanítási (komplex) dráma

„E” típus: Szakértői dráma

„F” típus: Színházi nevelési program

2.2.1. „A” típus: gyakorlatok

A leggyakrabban használt gyakorlatokat mutatom be az alábbiakban, természetesen a teljesség igénye nélkül, hisz a pedagógus személye, az életkori sajátosságok, a nevelési feladatok összefüggése szélesebb spektrumban teszi lehetővé a gyakorlatok(játékok) használatát. Az egyes játéktípusok ismertetésénél elsősorban azokat a sajátosságokat emelem ki, amelyek a beszédfejlesztés szempontjából lényegesek.

Szabályjátékok

Az ilyen típusú játékokhoz sok játékgyűjtemény és szakirodalom áll rendelkezésre, Magyarországon és külföldön egyaránt. Takács Gábor kiemeli, hogy ezen játékok egy része nem csak a szórakoztatást, a szabadidő hasznos és vidám eltöltését szolgálja, hanem közösség- és személyiségépítő folyamatok megkönnyítésére, fejlesztésére is alkalmas. Világos, egyértelmű játékszabályok könnyű megértésén alapulnak, amelyeket követni és betartani alapfeltétel az eredményes drámamunkához.

Takács Gábor szerint ennek a játékcsoportnak különösen nagy szerepe lehet az alsó tagozatos korosztálynál végzett fejlesztő munkában, egy-egy tanítási drámaóra előtt a csoport munkára hangolásakor, illetve a tanítási drámán belüli alkalmazásukkor. Külön figyelmet érdemel a konkrét célok szerint összeállított gyakorlatsorokkal végzett munka.⁴

A főbb csoportok (amelyek neve „beszélőnév”, vagyis megadják a fejleszteni kívánt területet is):

- Kapcsolatteremtő játékok
 - o Ismerkedő játékok (*„pl. zsip- zsup játék- A gyerekek körben ülnek, mindenki megkérdezi két szomszédja nevét, ha a játékvezető a kör közepéről rámutat valakire és azt mondja, hogy zsip, akkor annak azonnal meg kell mondani a jobboldali szomszédja nevét. Ha azt mondja zsup, akkor a bal oldaliét. Ha*

⁴ Takács Gábor: A dramatikus tevékenység rendszerezése. In: Kaposi László (szerk.): Tanítási dráma. Drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában. p. 32. http://www.szitoimre.com/doc/28_dramapedagogia.pdf (Letöltés dátuma: 2022.10.11.)

zsipp-zsuppot mond, akkor mindenki helyet cserél valakivel és folytatódik a játék. Aki hibázik, az beáll a kör közepébe.”⁵

- Társválasztó játékok (pl. párválasztás szemkontaktussal)
- Interakciós játékok (pl. tükörjátékok)
- Érzékelés fejlesztő játékok (pl. „Ismerem? Felismerem?” - hangzást felismerő, hallást, ritmust, beszédet fejlesztő gyakorlatok. A gyerekek a földön fekszenek csukott szemmel. Figyelik a környező hangokat és próbálják felismerni, utánozni azokat.⁶
- Lazító és koncentrációs játékok (pl. Zsák búza, Bumm)
- Feszültségoldó játékok (pl. sportjátékok)
- Fantáziafejlesztő játékok (pl. A hercegúrfi vizsgája)
- Bizalomjátékok (pl. „dülöngélős” bizalomjátékok)
- Ön- és csoportismereti játékok (pl. Névjegykártya, kötött mondatkezdések)
- Szituációs játékok (pl. Hotelportás, helyzetgyakorlatok)
- Szólánc- A játékosok körben állnak, 4-5 kiválasztott és begyakorolt szóból mondatokat képeznek és tekintettel adogatják egymásnak. Pl. 1. „Ne tátsd a szád! Nem tátom! 2. „Te voltál? Nem én voltam.”⁷

Helyzetgyakorlatok

Takács Gábor hangsúlyozza, hogy a helyzetgyakorlatok indításához és irányításához nem árt tisztában lennie a tanárnak a szituáció megadásának, kialakításának elméletével és gyakorlatával.

A szabályjátékoknál kötöttebb formáról van szó. E játékok sokszor öltenek problémamegoldó formát. Könnyen beazonosítható a kapcsolat, a továbblépési lehetőség a szituációs játékok, a színházi forma felé. A szituáció elemei közül a játékvezető a dramatikus játék elemeinél többet, a színházi forma alkalmazásánál kevesebbet köt meg.

Az „A” típusú játék legfontosabb jellemzői a beszédfejlesztés, kommunikációs készségfejlesztés szempontjából:

- rövid ideig tart, lezártság jellemzi
- a célt a tanár és a tanulók is ismerik
- mindig van egy végpont, ahonnan már új eredményre nem juthatunk

⁵ Demeter Lázár Katalin: Játszótárs 2. Szentendre: Geobook Hungary Kiadó.2011. p.29

⁶ Demeter Lázár Katalin: Játszótárs 2. Szentendre: Geobook Hungary Kiadó.2011. p.55

⁷ Demeter Lázár Katalin: Játszótárs 2. Szentendre: Geobook Hungary Kiadó.2011. p.58

-
- mindig valamilyen tevékenységet meghatározó instrukció szerepel benne
 - a szabályok egyértelműek
 - nagyfokú koncentrációt igényel
 - a külső megjelenési forma világos, mások által is „könnyen dekódolható a cél”
 - a tevékenység megismételhető („a forma zökkenőmentesen ismételhető, a tartalmi rész már nem”)⁸

2.2.2. „B” típus: dramatikus játék

A játékgyűjtemény összeállítója kiemeli, hogy a gyermeki „mintha” játékok és a dramatikus játékok alapjaiban nagyon hasonlatosak. A dramatikus játék az oktatási intézményben, annak szabályai betartásaival történik, ennek folyamatát a gyermek és az oktató együttesen és drámaformaként éli meg. Takács Gábor szerint „A dramatikus játék felfogható alulhatározott szituációként is”: a helyszín, az idő és a probléma kötött. Rugalmassága és beleélhetősége miatt csak a fantázia szabhat határt neki, ezért igazából nehéz egy konkrét tanulási célt elérni vele. Alkalmazhatóságát kisiskolásoknál lehet legjobban érvényesíteni.⁹

A „B” típus legfontosabb formai és tartalmi jellemzői:

Kaposi László hangsúlyozza, hogy a tevékenységnek három összetevő eleme van: az esemény (cselekmény), a meghatározott hely és a szereplők (kontextus), valamint a motiváció vagy az érdeklődés középpontjában álló dolog (a rejtett téma). Szabadságot ad az egyéni kreativitásnak, amelyet azonban visszavet a közös konszenzus alacsony szintje. Ebben a játéktípusban minden csoportos alkotásban történik, így variálható. A B típusú játék alapértékei a folyamatos, formálható, spontán munkafolyamat. Ez egy izgalmas, élvezhető, fantáziadús és kreatív játék, mert mindig azt kell csak kitalálni, hogy épp mi is legyen a következő lépés, nincs időbeli korlátozás, nem kell a történetet befejezni, csak a következő lépést bemutatni, ezért csak egyszer lehet az adott szituációt eljátszani. A játéktevékenység egy konkrét helyen történik (pl. kórház, erőd, áruház, űrhajó belső tere). Meghatározott a szituáció (pl. családi élet, iskola, hadsereg, táborozás). Sokszor (de nem mindig!) csapatok összecsapását előlegezi (pl. cowboyok és indiánok) vagy katasztrófahelyzetet tételez fel (pl. hajótörés, vulkán-kitörés, lavina, cunami). Történet által meghatározott (pl. rögtönzött történetek, irodalmi anyagok, filmes élmények).¹⁰

⁸ Takács Gábor: A dramatikus tevékenység rendszerezése. In: Kaposi László (szerk.): Tanítási dráma. Drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában. p. 33. http://www.szitoimre.com/doc/28_dramapedagogia.pdf (Letöltés dátuma: 2022.10.11.)

⁹ Uo. p. 33.

¹⁰ Vö. Uo. p. 33.

Néhány példa a B típusú játéokra:

- „Meselánc”: nyelvi készségek fejlesztésére kitűnő játék. A játékvezető elkezd egy történetet, és a többiek folytatják.
- „Asszociációs játék- szavakkal”: A gyerekek körbe ülnek. „mi jut eszedbe, ha azt hal- lod Föld?” - Bolygó, univerzum, végtelen, tudás, tapasztalat stb.
- „Hírlapos”: A gyerekek párokban játszó- nak el minél többféleképpen az alábbi párbeszé- det. (pl. unott eladó, hisztis vevő, nagyot halló vevő, rámenős eladó, ráérős öreg vevő, sietős, telefonáló eladó, stb.) Jó napot - Kérek egy hírlapot, elfogyott...¹¹

2.2.3. „C” típus: színházi forma

Ez a forma ismerős lehet a pedagógusoknak, hiszen minden iskolában kellett már előadást, műsort készíteni a gyerekekkel. A produkció létrehozása az előzőekhez képest más jellegű el- térő technikákat, hozzáállást, készségeket kíván tanártól és résztvevőtől. Hogyan kapcsolódik össze ebben a játéktípusban a színházi és a drámai forma?

A „C” típus jellemzői:

- A szöveg és az akció pontos, átlátható kidolgozása
- Megjelenítési készségeket igényel
- Intenzív jelenlét és együttműködés szükséges hozzá
- A játékosok, a történet reflektorfénybe kerül
- A játék „eseményszámba” megy, és az iskolán belül a játékosokra és a befogadókra is nagy hatással van
- Minden munka a „végső produktumot” szolgálja, ami a teljesítmény iránti elvárást is fokozza

A Bolton-féle példák lényege, hogy nagyon sokféle formában folyik színházi jellegű munka az iskolákban.¹²

2.2.4. „D” típus: tanítási dráma

Amikor ennél a formánál a „dráma” szót használjuk, nem az irodalmi műnemre utalunk. Az angolszász területekről a kilencvenes évek elején hozzánk is eljutott a tanítási dráma (drama in education vagy educational drama).

¹¹ Demeter Lázár Katalin: Játékszótár 2. Szentendre: Geobook Hungary Ki-adó.2011.p. 74-75

¹² Takács Gábor: A dramatikus tevékenység rendszerezése. In: Kaposi László (szerk.): Tanítási dráma. Drá- mapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában. p. 34. http://www.szito- imre.com/doc/28_dramapedagogia.pdf (Letöltés dátuma: 2022.10.11.)

Kaposi László meghatározása (2002): „A dráma olyan csoportos játéktevékenység, amelynek során a résztvevők képzeletbeli (fiktív) világot építenek fel, ebbe a képzeletbeli világba szereplőként vonódnak be, a fiktív világon belül valós problémákkal találkoznak, s ebből valós tudásra és tapasztalatra tesznek szert.”¹³

Takács Gábor hangsúlyozza, hogy „a dráma a gyermeki játékból eredeztethető. A tevékenységet azonban a játék szabályai mellett a színházi konvenciók is befolyásolják, a játék elmélyítése érdekében. A tanár többnyire a színházi elemre figyel, a játszóink inkább a játék-elemet hangsúlyozzák.”¹⁴ Ezért is nevezzük ezt a formát a „mintha” birodalmának:

- úgy cselekszünk, „mintha” valaki mások volnánk
- úgy cselekszünk, „mintha” ebben a helyzetben lennénk

Takács Gábor kiemeli, hogy a játszóink pszichés biztonsága érdekében a dráma végig egyértelműen fiktív marad, azonban a játszóink számára valóságosnak kell tünnie a hitelesség miatt. Fontos jellegzetessége ennek a formának az is, hogy a tanár a játszóink tapasztalatait és fantáziáját használja fel az új tudás megszületésének segítéséhez.

Takács Gábor hangsúlyozza, hogy „a dráma fő célja változás elérése a dráma által kijelölt témában, a vezérfonalként működő fókusz mentén, az alábbi területek valamelyikén: megértési szint, attitűdök, szerepjátékokra vonatkozó elvárások, szociális viselkedés, nyelvi tapasztalatok, empátia.”¹⁵ A dráma nagyon érdekes irányba is elviheti a cselekvésben résztvevőket, és ha felmerül egy kérdés, a tanár sem képes egyből felelni, csak később, a cselekvésen keresztül utánagondolás indítja be a szikrát, tehát a játék mindkét fél számára didaktikai elem. Lényeges, hogy „a dráma egyik fő mozgatórugója a tanár (különböző státuszú) szerepbe lépése, amivel katalizátorként működik.”¹⁶ A következő felsorolásból kiderül, hogy milyen célok mentén és milyen módokon léphet szerepbe a tanár:

- megkérdőjelezi a sztereotip válaszokat, reakciókat
- modellt nyújt a szerepbeli játékokra, a nyelvi stílusra, a játék komolyságára
- biztatásként szolgál a bizonytalan játszóink számára
- újabb jelentéscsatornákat nyithat meg

Ez a fajta tevékenység a legtöbb esetben megbontja a hagyományos iskolai hierarchikus viszonyokat, átrendezheti, megváltoztathatja a hagyományos osztálydinamikai helyzetet.¹⁷

¹³ Uo. p. 32.

¹⁴ Uo. p. 35.

¹⁵ Uo. p. 35.

¹⁶ Uo. p. 35.

¹⁷ Uo. p. 32.

A „D” típusú játék jellemzői a kommunikációs képességek fejlesztése szempontjából:

- Minden a jelenben történik – ez adja a játék súlyát, és felelősségét
- A tárgyalási, megjelenítési, értékelési szakaszok váltják egymást
- A játékosok fontos döntési helyzetekbe kerülnek
- Fontos a tanári kérdéstechnika, amely biztosíthatja a felfedezés örömét; stílusa nyitott (és nem lezáró), „nyelvezete felszabadító jellegű, sokszor rejtélyt és talányt sugalló”
- Ez a játékforma a valódi érzelmekkel dolgozik.¹⁸

2.2.5. „E” típus: szakértői dráma

Takács Gábor meghatározása szerint a szakértői dráma a tanítási dráma alkalmazásának komplex, több tanóra alatt, több alkalmas didaktikai célú munkában kivitelezhető, rendszerezését, mélyítését segíti. Mind a tanár, mind a diákok elképzelnek egy bizonyos célra felépülő szervezetet, amit működtetni is tudnak. Tipikus tanári hozzáállás az, amikor a diákok tanácsa alapján születnek meg az adott pillanatban a spontán döntések, így motiválva a diákokat, hogy vegyenek részt, legyenek kreatívak, és ez a fajta hozzáállás remekül bevált módszer.

Az „E” típus jellemzői:

- a munka elméletben zajlik, a feljegyzések nem végeredményként, hanem új forrásanyagként vannak jelen
- minden lépésnek a tantervi anyaghoz kell kapcsolódnia
- a „tudatos önfigyelés” mindvégig jelen van
- a munka feladatközpontú és a kitalált „szervezet” felállításával kezdődik, később fontosak maradnak a múltbeli események is (képek, levelek stb.)
- a munka valóságos, valós időben zajlik (a munkafázisokat valóban végre kell hajtani)¹⁹

2.2.6. „F” típus: színházi nevelési program

Takács Gábor hangsúlyozza, hogy „a színházi nevelés a magyarországi gyakorlatban összesűríti mindazokat a formákat, amelyek legfőbb közös jellemzője, hogy a színházi előadást megelőzően vagy követően, esetleg az előadás közben a fiatal nézők túllépnek a hagyományos nézői szerepkörön és valamiféle interaktivitás jön létre az alkotók és a befogadók közt.”²⁰

Szintén Takács Gábor tanulmánya nyomán emeljük ki, hogy „az előadások, programok célja a színházi nézővé nevelés (színházra nevelés) mellett a színházzal nevelés is, vagyis az,

¹⁸ Uo. p. 32.

¹⁹ Uo. p. 32.

²⁰ Uo. p. 36.

hogy a résztvevők a színházi formák, technikák alkalmazásával valamiféle aktív gondolkodói viszonyt alakítsanak ki a felkínált tartalommal. Ebben az értelemben tehát a színházi neveléshez tartozik a beavató színházi előadás, a minőségi gyerekszínházi előadás és természetesen a színházi nevelési program (TIE) is.”²¹

A módszer a hatvanas évek Angliájában született, ahol hamarosan komoly szerepet töltött be mind az iskolai oktatásban, mind a gyerekszínházi életben. Ideális környezetben, magas szakmai színvonal mellett a TIE társulatok egy-egy programja fontos állomásává lehet a gyerekek és fiatalok nevelésének. Takács Gábor szerint a TIE módszerének specialitása, hogy a nézőket aktívan bevonja a színházi folyamatba. Tehát a fiatalok nemcsak megfigyelői, hanem gyakran írói is a történetnek, és ez a történet játékban, cselekvő emberek utánzásával születik. Mindez a folyamatot tervező és segítő színész-drámatanárok közreműködésével történik. A programokban a tanárok gyakran maguk is felvesznek szerepeket, ezzel segítve a diákokat az azonosulásban, „a játék komolyságának megteremtésében, a nyelvi minta kialakításában”.²²

Takács Gábor összegzése szerint „a TIE módszerével dolgozó társulatok abban hisznek, hogy a programjaikon megszülető tapasztalat nagy fontossággal bírhat a gyerekek számára, rögzülése nem csupán az intellektus szintjén, hanem „zsigeribb” szinteken is megtörténik.”²³

Az „F” típus jellemzői a kommunikációs képességek fejlesztése szempontjából:

Takács Gábor leírásából megtudhatjuk, hogy a színházi nevelés hazánkban alkalmazza mindazokat a játékformákat, melyeknek célja az előadás előtti és utáni, vagy közbeni azonosulás a célcsoporttal. Lényeges, hogy e munkaformán belül az általános megfigyelő és nézői pozíción túllépő interaktivitás alakuljon ki a szereplők és a nézők között. A pedagógiai színházi programok szervezésénél figyelembe kell venni az adott korosztály érdeklődési körének megfelelő előadások kiválasztását, így hatékonyan vonhatjuk be a diákokat a játékba.

Az elképzelés, illetve a program kidolgozása Európa szerte, így hazánkban is gyorsan, jelentős szereplővé vált az oktatási rendszerben, illetve a gyerekszínházi életben. A TIE alkalmazás egyedisége: a nézőket is aktív résztvevőivé teszi az előadásban. A nézőtérén lévők nemcsak szemlélői a történetnek, hanem befolyásolói, alakítói és aktív szereplői, rendezői lehetőséget kapnak. Az előadás a drámatanárok tervezett és támogató színészi munkájával történik. A TIE

²¹ Uo. p. 36.

²² Uo. p. 37. Vö. még Takács Gábor: Színház a határon – a színházi nevelés első tíz éve Magyarországon. In: Ellenfény, 2003.

²³ Takács Gábor: A dramatikus tevékenység rendszerezése. In: Kaposi László (szerk.): Tanítási dráma. Drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában. p. 32. http://www.szito-imre.com/doc/28_drmapedagogia.pdf (Letöltés dátuma: 2022.10.11.)

módszert alkalmazók úgy gondolják, hogy a foglalkozásaikon résztvevők megtapasztalása be-
folyással bírhat későbbi kommunikációs, előadói képességeikre, aktivitásaikra. A megtapasztalás nem csupán megértési szinten rögzül, tudat alatti bevésődés is kialakul.

Gavin Bolton szerint „a színházi nevelési program a tanári szerepbe lépés technikájának kiterjesztett változata.”²⁴

2.3. A megkésett beszédfejlődés okai és tünetei óvodás korban

A megkésett beszédfejlődés sokféle összetevőből alakulhat ki. A foglalkozások tervezése előtt ismernünk kell, hogy pontosan mi miért van és mi miért történik a gyermek beszédfejlődése során. Az ember alapvetően társasági lény. A környezetével folyamatosan kontextusban van. A kommunikáció alapvető eleme a beszéd. A kisbabák már az édesanyjuk hasában hallják a különféle hangokat, ismerik anyja és a család többi tagjának a hangját, hallanak mindent, ami a külvilágban folyik, éreznek is aszerint mindent. Aztán miután megszülettek, az újszülöttek első hangja a differenciálatlan sírás (változatos, éhséget, fájdalmat babusgatásra vágyást stb. fejezhet ki), ami kb. a 6. héttől elkezd játszani a csecsemő a beszédszerveikkel. Hosszas torokhangot produkálnak, buborékot fújnak a nyálukkal, ezek később egyre változatosabbak lesznek. Aztán jön a gagyogás, gögicsélés és 9 hónapos korukra a hangadás beszélgetős szerep lesz. Egy évesen megérkeznek az első szavak, a szókincs folyamatos szélesedése mellett már rövid mondatok is elhangzanak, ami 3-4 éves korra már lényeges, de 6 évesen már nyelvtanilag is helyes beszéd jellemzi a gyerekeket. A beszéden által neveljük a gyermekeket, ezért a fejlődésében legfontosabb részt a család, vagyis nagyrészt az édesanya teszi ki. Leginkább a családi mintától függ a gyermek beszédprodukciója, szókincese. Honnan tudjuk, hogy milyen típusú, milyen súlyosságú, mert lehet fejlődési, szervi elváltozás, vagy örökletes, esetleg szociális. Megkésett, vagy akadályozott beszédfejlődésről általában akkor beszélünk, ha ép érzékszervek, ép intellektus és megfelelő beszélő környezet ellenére sem indul meg a beszéd 3 éves kor után. A megkésett beszédfejlődés főbb tünetei: enyhe ragozási hibák, nyelvi fordulatok nehézsége, grafo-motorika terén némi gyengeség. Általában a tünetek 4-8 éves korra teljesen eltűnnek. Az akadályozott beszédfejlődés (fejlődési diszfázia) tünetei lehetnek enyhék és súlyosabbak is, és később a nyelvi formákat nehezen sajátítják el; a beszédértés és produkció is érintett, minden szinten eltérés tapasztalható; nem színes, vagy teljesen kimarad a gagyogás- gügyögés korszaka

²⁴ Uo. p. 32-38.

(leginkább mutogatással fejezi ki magát a későbbiekben); nem megfelelő a ragok és nyelvi szerkezetek használata; sok a hangképzési hiba, hang és szótagcserék, kihagyások, torzítások, kiterjedt pöszeség; fáradékonyság, lassabb mozgásfejlődés, motoros diszpraxia (ügyetlenség), téri orientációs nehézségek, szociális kapcsolatok beszűkülése stb.; jellemző még a lassan gyarapodó szókincs. Természetesen, ha a gyermek már 3 éves kor előtt is jelentős elmaradást mutat beszéd- és nyelvi fejlődésében, már szakemberhez (logopédus) tanácsos fordulni. (Akkor is, ha a gyermek beszédét csak a közvetlen környezet érti meg.)

Más a nemek közötti megosztottság is. A kislányoknál már kétéves kor körül folyamatos beszédről beszélhetünk, míg a fiúknál 2,5 éves korra tehető ez a határ (természetesen ez nem törvényszerű, lehetnek eltérések, más okok, körülmények a beszédfejlődése eltérő voltára). A vizsgálatok közül elsődleges a hallászavar, csökkenés kizárása. Ha problémák merülnek fel a megfelelő szakorvos (audiológus) felkeresése szükséges. Mi is megfigyelhetjük, hogy a gyermek hallásával vannak-e problémák.

- kedveli-e a csörgőket és más zajt adótárgyat
- reagál-e a környezete hangjaira, és keresi-e azok forrását
- odafordul-e a hang irányába, jelez-e vissza, ad-e ki hangokat, mindig odanéző-e arra aki, vagy ami hangot ad?
- szereti-e a zenét, éneket, koncentrálna-e ezekre?
- ismételi-e úgy hangokat, hogy nem látja az illetőt?

Ha ezen a téren nincs eltérés, megfigyeljük, hogy a neki közvetített beszédre hogyan reagál, megérti-e. Felismeri-e a nevét, családtagjait, érti-e az egyszerűbb utasításokat, és megoldja-e. Érti-e az egyszerűbb nyelvi magyarázatokat, kifejezéseket, névmásokat, névutókat, kérdéseket (mit, mikor stb.).²⁵

A beszédfejlődés késésének számos oka lehet, többek között: öröklés (főleg apai ágon); szülési sérülés (mely az agy beszédért felelős területét érinti); koraszülöttség, súlyos testi gyengeség, agyi érés késése, motoros diszpraxia, környezeti hatások”.²⁶

Vannak kisgyerekek, akik különféle okokból kifolyólag, megkésnek a beszéd fejlődésükben, és náluk ezeket az elmaradásokat fokozottan fejleszteni kell, és erre nagyon jó drámapedagógiai játékok vannak.

²⁵ Beszédindítás és megkésített beszédfejlődés terápia, <https://nevetofejleszto.hu/logopediai-fejlesztes/beszedinditas-es-megkesett-beszedfejlodes-terapia> [a letöltés dátuma: 2022.03.10]

²⁶ Beszédindítás és megkésített beszédfejlődés terápia, <https://nevetofejleszto.hu/logopediai-fejlesztes/beszedinditas-es-megkesett-beszedfejlodes-terapia> [a letöltés dátuma: 2022.03.10]

Mindig azt mondja a szakember, hogy a gyereket meg kell figyelni, bármi apró eltérés észlelhető, azt ki kell vizsgáltatni, mert minél előbb kiderül a gond, annál hamarabb lehet elkezdni az egyénre szabott fejlesztést. Tehát, érdemes minél több időt tölteni szülőként is a gyerekekkel, akár korai fejlesztő foglalkozásokon való részvétellel, hogy legyen egy bizony összehasonlítási alap, hogy lássuk valóban minden gyerek ennyi idősen ugyanazokat a dolgokat tudja produkálni, mint más gyerekek?

Klecsány Anikó is azt írja Kerek gyerek című könyvében, hogy a korlátozott nyelvi kóddal rendelkező gyermek, beszédértése nehezített, beszédprodukciója szegényes, mondatai egyszerűek, grammatikailag gyakorta helytelenek.²⁷

²⁷ Klecsány Anikó: Kerek gyerek. Budapest: Krasznár és Társa Bt. 2013. p. 66.

2.4 A drámapedagógia eszköztára a szociális kompetenciák fejlesztésében

A megkésett beszédfejlődés és a kommunikációs készségek hiányosságai szinte mindig kéz a kézben járnak. Az előbbi hátrányok szoros összefüggést mutatnak a szociális kompetenciák hiányosságaival. A kutatások azt mutatják, hogy a drámapedagógiai módszerek mindkét területen hatékonyan alkalmazhatóak. Gelencsérné Bakó Márta gyógypedagógiai kutatási munkájában is olvasható, hogy a fél éven át tartó óvodás és iskolás korú gyerekek vizsgálati eredményei is kimutatták a pozitív irányú tendenciát. Bizonyítottan előrelépést mutatott a drámapedagógiai fejlesztéses foglalkozások féléves felmérése, az előtte és utáni eredmények összehasonlítása. A drámajátékot minden fejlesztő foglalkozásba beépítették a gyógypedagógusok, páros és csoportos munkaformában is, szem előtt tartva a gyerekek egyéni fejlesztési terveit is. A munka a következőképpen zajlott: ráhangolódás, dramatizálás, fejlesztő feladatok, lezárás/megbeszélés. A gyerekeknek a szabályokat be kellett tartaniuk, mégis játékosan fogták fel a foglalkozásokat, éppen ezért nagyon szerették, szívesen vettek részt és sokat tanultak. Kommunikáció fejlesztése, testsémák fejlesztése, síkbeli orientációt fejlesztő játékok, figyelem, koncentráció, emlékezet, gondolkodás fejlesztését segítő játékok. A téma másik fontos aspektusa, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű és a speciális nevelési igényű gyermekek körében a kompetenciák hiánya halmozódik, tehát a nyelvi és szociális kompetenciák terén egyszerre kell fejleszteni őket, hiszen a szociális kompetenciák szorosan összefüggnek a nyelvi kompetenciákkal! Gelencsérné Bakó Márta tanulmánya fontos összefüggésekre világít rá a drámapedagógiai eszköztár sokoldalú fejlesztő hatásával kapcsolatban, hiszen a gyermekeknél a megkésett beszédfejlődés, a szómeztalálási, fogalmazási nehézségek hátráltatják a szociális készségek, kompetenciák megfelelő ütemű fejlődését, ezért a beszédfejlesztéssel párhuzamosan a szociális készségeket is fejleszteni kell, amire a drámapedagógiai módszerek kiválóan alkalmasak, mint az a fejlesztési folyamatok nyomon követése során az összehasonlított előtte-utáni eredményekkel is láthatóvá vált.²⁸

3. Dramatikus játékok alkalmazása a beszédművelésben és a beszédfejlesztésben

A gyógypedagógia területén dolgozó szakemberek naponta tapasztalhatják, hogy a tantárgyi tartalmakat szinte soha nem lehet elég szemléletessé tenni, és soha nem lehet eléggé hangsúlyozni a vonatkozásukat.

A beszédfejlesztésre szoruló gyermekekkel végzett dramatikus tevékenységnek nem a funkciófejlesztés az egyedüli célja. Maga a drámajáték is egyfajta művészet, mint akár a színművészet is, vagy a bohóc a színpadon, aki mindent megpróbál, hogy a közönséget nevetésre bírja. Biztos vagyok benne, hogy ha visszaemlékszünk gyerekkorunkból a cirkuszban a bohócokra, akkor nekünk sem az jut eszünkbe, hogy milyen nehéz volt megtervezni és kivitelezni, mennyi ideig gyakorolta ezt a mutatványt ilyen precízre betanulni, hanem az, hogy milyen vicces is

²⁸ Gelencsérné Bakó Márta: A szociális kompetencia fejlesztésének lehetőségei drámapedagógiai módszerekkel a (gyógy)pedagógiai munkában. In: Képzés és gyakorlat. 2017. 4. sz. p. 93-104.

volt. Jó érzéssel gondolunk vissza rá és elmosolygunk rajta, hisz pozitív érzéseket hoz elő, milyen jó is volt az akkor.

A nehezen tanuló gyerekek beszédfejlesztésében, oktatásában - nevelésében a művészeti nevelésnek fontos szerepet kell játszania, mert a gyerekek igénylik és viszonzják az érzelmeiket, és ezt a művészeti, zenei és ének órákon lehet leginkább megvalósítani. Nagy mértékben hat a tudatalattira, a szellemi és lelki fejlődésre, hisz mindig érzelmet közvetítünk. A sikerélmények gyakorisága, így a pozitív énkép, önbizalom sokkal jobb lesz, mint a fejlesztésre szoruló gyerekek szimpla tanórai munkájuk. A kreatív képességek kibontakozásának forrása az öröm, - derű, -és vidámságélmény, melyet a nevelés kutatók a személyiségfejlődés szempontjából a művészetek egyik legfőbb pedagógiai értékének tartanak.²⁹

A sokféle színes fejlesztő játék és foglalkozás között találhatunk kifejezetten nyelvi ismereteket igénybe velő feladatokat is, és olyanokat is, amelyek szélesebb ismereteket igényelnek a gyerekektől. Mesterházi Zsuzsa szerint fontos a fantázia fejlesztése különböző dramatikus tevékenységeken keresztül és az együttműködés fejlesztésével páros és csoportos tevékenységekben.³⁰ Ahhoz, hogy valakinek mondanivalója legyen, fontos, hogy motiválva érezze magát a foglalkozások közben. Mindezekhez korrekt és tiszta technikákat kell elsajátítani, de a játék és az utánzás a kulcsa szinte mindennek. Tapasztalatom szerint is, az a gyerek, aki nem szeretne részt venni a játékos fejlesztésben, később, mikor látja, hogy a többiek mennyire jól érzik magukat a feladatok végrehajtása közben, kedvet kap rá és be is csatlakozik a foglalkozásba. Hát, ha még ismerős dallam is felcseng, esetleg olyan ének vagy versike, mondóka, amit hallott már, ismerős és tetszik is, akkor célba értünk.

Mint ahogy Rosta Mariann is írja az *Add a kezed* című könyvében: a beszédkedvet fel kell kelteni, a hallási figyelmet fejleszteni lehet személyek hangjának, zörejeknek és hangszereknek a differenciálásával, a beszédszerveknek a tornáztatásával, légzőgyakorlatokkal, szókincs bővítéssel, beszéd és nagymozgások összekapcsolásával, szituációs játékokban való alkalmazásokkal, énekek, mondókák, versek megtanulásakor is.³¹

Táncolni minden gyerek szeret, ezt érdemes mindig kihasználni, vegyíteni kis kellemes dallamokkal, énekkel és már kezdődhet is a szórakozás, gondolhatnák a kívülállók, de ez egy szigorúan felépített koreográfiára épülő fejlesztés is egyben. Sok játékelem ismétlődik is, így

²⁹ Mesterházi Zsuzsa és Szekeres Ágota: A nehezen tanuló gyermekek iskolai nevelése. Budapest: CC Printing Kft., 2021. p. 365- 366.

³⁰ Uo. p. 366.

³¹ Rosta Mariann: *Add a kezed*. Budapest: Prospektkop Bt., 2018. p. 276.

ismerik a gyerekek és tudnak utánozni minket a feladatokban. Fontos előbb mindig megmutatni, miről is van szó, hogy a gyermekek meglássák és tudják ők is utánunk, velünk együtt teljesíteni a feladatokat. Amikor már jól megy, lehet nehezíteni rajtuk, a mondókákat előbb lassan, tagoltan, majd kicsit gyorsabban, hozzá a megfelelő mozgás gyakorlatokat ritmusra igazítva. Sokféle hatékonyan és változatosan használható ötletet lehet megvalósítani, amiket a gyerekek fejlesztési óráiba bele lehet olvasztani, mint:

- az utánzó- és fantáziajátékokat
- a kreatív játékok tárgy nélküli és tárgyakkal történő foglalkozásait
- a játékok bábokkal vagy bábként használt tárgyakkal
- rövid rögtönzések tárgyanimációval, bábok alkalmazásával, aminek a képzelőerő színes kavalkádjával teszünk igazán szórakozóvá.
- gyermekjátékok motívumainak szabad variálása, gyermekek fejlesztésére szabottan.
- egyszerű tánclépések, mozgásmotívumok improvizálása, amit a kisgyerekek is gond nélkül megtudnak csinálni.³²

Pap Jánosné és Krén-Rostási Nikolett az *Új mesék, új ötletek* című könyvében sok hasznos ötletet mutat be, mint például a drámajátékoknál, amikor az ovisokat közvetlenül is belevonjuk a mesés foglalkozásokba, például amikor mutatják, majd mondják, milyen is az, ha valaki fázik, vagy ha valaki szomorú.³³ Ezek rendkívül hasznos foglalkozások, mert akaratlanul is húzzák magukkal a passzív résztvevőket is.

Ez a helyzet a beszédzavaroknál is, olyan feladatokat kell beleszőni az órai fejlesztésbe, amiket szívesen megcsinálnak a gyerekek, ami vicces, szórakoztató egyaránt. Hisz a kommunikáció az egyik legfontosabb cselekvés az életünkben.

A kommunikáció zavarai, a nyelvhasználat nehézségei negatívan hatnak az iskolai előmenetelre. Azt is hozzá kell tenni, hogy minden gyerek a maga tempójában halad a fejlesztés során és mindig különböznek a fejlesztendő területek. Éppen ezért rendkívül fontos, hogy a gyógy-pedagógus ezt felismerje és az egyéni fejlesztéseket is egyénre szabottan heti órákban teljesítse. Kezeleni, fejleszteni pedig játékos, ritmikus, hallási gyakorlatokkal lehet, logopédiai foglalkozások mellett.

³² Rosta Mariann: *Add a kezéd*. Budapest: Prospektkop Bt., 2018. p.276.

³³ Pap Jánosné, Rostási Nikolett Szerencs: *Új mesék, új ötletek*. Novum Könyvklub, 2020. p.48.

3.1. Drámapedagógiai módszerek alkalmazása a megkésett beszédfejlődésű óvodás gyermekek fejlesztésében

Amikor óvodások fejlesztéséről beszélünk, különös alaposággal kell megtervezni a foglalkozásokat, az ő idegrendszeri érési szintjükhöz igazodva sokszor kell sok apró könnyed feladatot elismételni velük. Tartsunk több szünetet is, úgymond levezető gyakorlatokat is beépíthetünk, az esetleges stressz feloldására. Ezek lehetnek kis futkározós, vagy egyéb mozgásos feladatok. A gyerek, amint képes rá, biztassuk és várjuk el, hogy kimondja, amit szeretne. Ha megkapja, amit szeretne, anélkül, hogy megnevezné, elveszik a motiváció a beszédre. Tehát, türelemmel, gyakorlással ismételjük a feladatokat, de, semmiképp se hagyjuk rá, ha valami nem sikerül.

Hanák-Üveges Anikó útmutatásait követve kezdeti feladatunk a beszéd indítása, és az ehhez szükséges készségek kialakítása (beszédszervek tornája, megfelelő légzéstechnika alakítása, hangutánzások, hangfelismerések, hangadás stb.). Beszédindítás után szókincsbővítést, majd általános fejlesztést végzünk: hallási figyelem, nagymozgás, finommanipuláció, téri orientáció, gondolkodás - emlékezet fejlesztése. A szakértő kiemeli, hogy „a beszédfejlődés menetét követve a nyelv grammatikai szerveződését, alaki rendezését, a beszédészlelés és megértés területét fejlesztjük.”³⁴

Néhány játék a beszéd indításához:

- hangot adó játékkal felismerés, felé fordulás, hangutánzás
- testrészek körbe rajzolása, megnevezése
- a napi rutinhoz kapcsolódó szerepjátékok (pl.: etetés, fürdés, vásárlás)
- rendrakós játékok (szempontok szerinti csoportosítások)
- taktilis ingerek fejlesztése (anyagok tapintása, felismerése, csak érintéssel)
- pantomim játékok (utánóz minket, adhatunk hangot is hozzá)³⁵

A megkésett beszédfejlődés terápia alatt négy nagyobb terület lesz a megoldandó feladat:

- Szókincsbővítés
- Általános fejlesztés

³⁴ Hanák-Üveges Anikó: Beszédindítás a FejlesztőHázban.. [online] URL: <https://fejlesztohaz.hu/cikkarchivum/beszedinditas.html> [a letöltés dátuma: 2022.03.11]

³⁵ Hanák-Üveges Anikó: Beszédindítás a FejlesztőHázban. [online] URL: <https://fejlesztohaz.hu/cikkarchivum/beszedinditas.html> [a letöltés dátuma: 2022.03.11]

- Magyar nyelv grammatikai szerkezetének elsajátítása

- A beszéd alaki rendezése

A megkésett beszédfejlődés terápiája a beszéd és nyelv, a mozgás, a gondolkodás, a figyelem és az emlékezet, valamint egyéb készségek egyidejű fejlesztését jelenti. Mivel a kisgyermek alaptevékenysége a játék, mindez a kicsi számára kellemes, játékos helyzetben történik.³⁶

Drámajátékok a tanítási gyakorlatban

A helyes légzést, a hangadást, a helyes kiejtést, a kommunikáció minden formáját minden gyermeknél külön kell tanítani. Igen sok jó kincseskönyv létezik, amelyekhez viszonylag könnyen hozzá lehet férni, tele jól használható fejlesztési gyakorlatokkal a légzés, testmozgás és ritmikus feladatokhoz. Rendelkezésünkre áll Montágh Imre gazdag életműve, akinek gyakorlatközpontú könyveivel már régebben is találkoztam, még, amikor a színművészetet tanultam, hisz ott rengeteg nyelvtörőt kellett megtanulni. Egyik kedvencem közülük, Vidor Miklóstól a Ropant bottal koppantottam, vagy amit még nagyon szerettem, Kis Dénes, Gyárlátogatás című nyelvtörője, a Csitteg-csattog, és Weöres Sándor: Tarka szöttes, című versikéje, Csipp-csepp egy csepp.³⁷

Aztán ír a gyerekek egészséges és kóros beszédfejlődés problémáiról, fejlesztéseiről, továbbá nagy hangsúlyt fektet, szintén fejlesztési céllal a gyermek színjátszásra is. A beszédtechnika tanítást szerinte mindig légzéstanítással kezdjük, hogy a hangadás forrását a megfelelő levegőadagolás megteremtse. A kiejtésnél a magánhangzók kiejtési problémáiról ír, amiket főként nyelvvel és ajakkal képzünk, de az állkapocs és a gége is szerepet kap benne, mivel kisgyerekeknél a leggyakrabban beszédhibaként jelentkezik az ö-o és az ü-u csere. Jól használhatóak az ajak kerekítéses (úgy-igy-úgy-igy...) és artikulációs ügyesítéses (pátákápatak...) nyelvgyakorlatok is.³⁸

Ahhoz, hogy lássuk, honnan hová szeretnénk a fejlesztésünk során a gyermekkel eljutni, fel kell jegyezni a fejlődés menetét is, hogy nyomon kövessük az eredményeket. Később segítségünkre lehet más gyerekeknél is, és később támpontot adhat, mely módszerek kiknél voltak eredményesek a munkánkban. Sokféle segédanyagot tudunk használni, lehet az fantáziánk

³⁶ Beszédindítás és megkésett beszédfejlődés terápia. [online] URL: <https://nevetofejleszto.hu/logopediai-fejlesztes/beszedinditas-es-megkesett-beszedfejlodes-terapia> [a letöltés dátuma: 2022.03.10]

³⁷ Montágh Imre: Nyelvművesség, A beszéd művészete. Budapest: Múzsák Közművelődési Kiadó, 1989. p. 80-81.

³⁸ Montágh Imre: Nyelvművesség, A beszéd művészete. Budapest: Múzsák Közművelődési Kiadó, 1989. p. 38.

kitalált játéka, vagy például egész jónak tűnt nekem, a *Honnan hová* füzetből³⁹ a bemelegítő gyakorlat, ami lehet például az: Itt a szemem, itt a szám, ez meg itt az orrocskám. (mutatás szemre, szájra, ,orra)... kezdetű mondóka.

Aztán ott vannak a kifogyhatatlan kedvencek, a ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált koncentrációs és memóriagyakorlatok, továbbá a népi gyermek- és dramatikus játékok (ritmikus játékok dallal, mondókával stb.) tanulása.

Mondókákat, nyelvtörőket is alkalmazhatunk a beszédfejlesztés során (légzőgyakorlat, kapacitásnövelés, artikulációs gyakorlatok, hangképző gyakorlatok, szókincsfejlesztő- és hangerő gyakorlatok stb.). A kreativitás fejlesztése történhet tárgyak eredeti funkciótól eltérő használatával vagy bábként való alkalmazásával. Mindig figyelemmel kell kísérni a gyerekeket, ha nem megfelelő, vagy túl nehéz a feladat, lassabb tempóban kell velük haladni, hisz kisgyerekekről van szó.⁴⁰

Beszédfejlesztés - Halláskoncentráló gyakorlatok

Néhány példa az alkalmazható drámajátékokra:

„*Bumm!*” játék

„Labdázás számolással. Minden gyerek egyet pattint a labdával és mondja: 1,2,3,4, majd az 5-re,„Bumm!”, -ot kell mondani. Aki eltéveszti, kiesik a játékból.”⁴¹

Hol ketyeg?

„Az egyik résztvevő kimegy a szobából, a többiek elrejtenek egy nagyméretű, hangosan ketyegő órát. Amikor visszajön a kiküldött gyerek, mindenkinek csöndben, szinte mozdulatlanul kell lennie, hogy társuk meghallja az óra ketyegését, és meg tudja találni az órát.

Instrukciók: Nézzétek meg ezt a jó nagy órát, hallgassátok meg, hogyan ketyeg! Ezt az órát fogjuk eldugni, és a hunyónak kell megtalálnia. Ki lesz az első vállalkozó? Menj ki, majd

³⁹ Bozsik Rozália Luca: *Honnan hová? Egyénre szabott fejlesztés az óvodában*. Nyíregyháza: Novum Könyvklub, 2012.p. 39.

⁴⁰ Bozsik Rozália Luca: *Honnan hová? Egyénre szabott fejlesztés az óvodában*. Nyíregyháza: Novum Könyvklub, 2012.p. 39.

⁴¹ Bozsik Rozália Luca: *Honnan hová? Egyénre szabott fejlesztés az óvodában*. Nyíregyháza: Novum Könyvklub, 2012. p.71.

hívunk! Úgy dugjátok el az órát, hogy ne látszódjon, de a ketyegést lehessen hallani! Amikor behívom a hunyót, mindenki próbáljon meg mozdulatlanul maradni, és meg se pisszenni! Indulhat a keresés.”⁴²

Cathy Lavel-Bradbury, Margaret Thompson, Anne Weeks, David Daley, Edmund J.S. Sonuga-Barke *ADHD Lehet könnyebb* című könyvükben is megemlítik, hogy miért jó játszani és játszva tanulni a gyerekekkel. Főként azért, mert a játék egy bizonyos kellemes időtöltést, pozitív áthidalást ad a gyermek és felnőtt közt, mert játék közben egyenrangú partnerekként beszélgetnek egymással, sok olyasmit elárul a gyerek ilyenkor, amit máskor nem, „megnyílik” és figyel, tehát rengeteg fejlesztő játékot lehet belecsempészni az ilyen jellegű foglalkozásokba és mivel szórakoztató, így a gyermek sokkal könnyebben megérti és játszva megoldja a feladatokat.⁴³

Demeter Lázár Katalin *Játszó társ 2.* című könyvében rendkívül sok jó fejlesztő feladat található, itt csak néhányat szeretnék felsorolni belőle. A nyelvtörő versikék és mondatok elősegítik, hogy megfelelő szájnyílással, jól artikulálva beszéljenek a gyermekek. Egyik, amit megemlítenek a nyelvtörők közül, a *Roppant bottal koppintottam szöcském csacskán szökkent, papnadrágban kappant fogtam, macskám fecskét hökkent....*

Van még egy, amit nagyon szeretnek a gyerekek és jókat nevetnek rajta, az *egy kupac kopasz kukac meg még egy kupac kopasz kukac az két kupac kopasz kukac* szövegű mondóka.

A ritmikus versmondás is igen bevált, jó módszer, egyedül, és csoportban is jó lehet, amikor a pedagógus soronként mondja a verset különböző érzellemmel, hangsúllyal, amit a gyerekek megfelelő ritmusban leutánoznak:

- Tarbay Ede: Félnótás nóta
- Volt egy legény, Cibere, volt néki egy szekere, hej, Cibere, Cibere, hiányzott a kereke...
- Weöres Sándor: Kocsi és vonat
- Jön a kocsi, fut a kocsi: patkó- dobogás, jön a vonat, fut a vonat: zúgó robogás...⁴⁴

Renate Zimmer is rengeteg jó ritmusos, verses, éneklős, táncos játékot felsorol a *Tanz-Bewegung- Musik* című könyvében, egyet mindenképp megemlítenék, a *Schnecke* tejl, csigarészt, eljátszhatjuk és mondókázhatunk hozzá csiga-biga mondókát, és közben csigaként

⁴² Bozsik Rozália Luca: Honnan hová? Egyénre szabott fejlesztés az óvodában. Nyíregyháza: Novum Könyvklub, 2012. p.66.

⁴³ Cathy Lavel-Bradbury, Margaret Thompson, Anne Weeks, David Daley, Edmund J.S. Sonuga-Barke: *ADHD Lehet könnyebb*: Budapest, Oriold és Társai Kiadó és Szolgáltató Kft. p. 74.

⁴⁴ Demeter Lázár Katalin: *Játszó társ 2.* Szentendre: Geobook Hungary Kiadó, 2011. p. 60-65.

mozgunk a földön. Aztán a gyerekek egymás mögé állnak, kezüket az előttünk lévő vállára helyezik és közös csigaként mozognak a teremben, közben énekelnek. Ugyanezt a méhecskékkel is megcsinálhatjuk egy gyorsabb dalra, mint a Maja a méhecske dala, mert a méhek mindenfelé sebesen repülnek.⁴⁵

Rendkívül sok jó gyakorlat található Demeter Lázár Katalin *Játszótárs* című könyvében, amit szintén ajánlani tudok, a beszédmozgás fejlesztésétől a légzőgyakorlatokig válogathatunk belőle feladatokat. Három fő gyakorlatcsoportot említ, amit tükör előtt érdemes a gyerekekkel gyakorolni.

A. Az ajakgyakorlatok, környezetünk hangjait utánozzuk

Farkas: A-Ú

Csacsi: I-Á

Malacka: U-I

Mentőautó: É-Ő

Rendőrautó: Né-Nó

Óra: Tik-Tak

Harang: Bim-Bam

Ezeket a játékokat mozgásokkal is ki lehet egészíteni.

B. Nyelvgyakorlatok

- a cica nyalakodásának utánzása

- madárhangok utánzása

C. Légzőgyakorlatok

- Kutya lihegés

- Gyertyafújás

- Lufi fújás

- Repülőgép⁴⁶

Hallásdifferenciálás, figyelemfejlesztés, Auditív figyelem, szókinccs bővítés

⁴⁵ Renate Zimmer: Tanz-Bewegung-Musik.Osnabrück, Herder,2000.p.52.

⁴⁶ Demeter Lázár Katalin: Játszótárs. Szentendre: Geobook Hungary Kiadó, 2008. p. 50.

Néhány játékpélda Demeter Lázár Katalin játékgyűjteményének mintái nyomán:

a.)

Játékos labdadobálás: - Találd ki milyen nevet adok neked? - Dobom a labdát- An-(na), - Mad-(di), And-(rás)stb...-Dobd vissza a labdát és mondd a teljes nevet!

b.)

- Gyerekek nevét fogom felsorolni, ha hallod a nevedet, állj fel, ha még egyszer hallod, ülj, le!

c.)

Három kép van lefelé fordítva.

- Megnézem, mit ábrázol az egyik kép és te találd ki, hogy mi lehet az! (nyúl)

- Emeld fel az egyik képet, de ne mutasd meg senkinek és saját szavaiddal írd körbe, mi lehet az, és megpróbáljuk kitalálni! ⁴⁷

Mozgásos, mimetikus drámajáték feladatok

Újságtánc - papírtánc

„A résztvevők 4-5 főből álló családot alakítanak ki. Minden család kap egy jó nagy újságpapírt, ezt leteszik a földre, és ezen táncolnak egy élénk, jó ritmusú zenére. Amikor a zene elhallgat, leugranak az újságpapírról, és félbehajtják. A következő zenére már ezen a kisebb papíron kell elférniük. Aki nem fér rá a lapra, kiesik. Az a család győz, amelyik a legtovább együtt marad. Instrukciók: Alakítsatok ki családokat, egy családban öt gyerek lehet. Adok nektek egy újságpapírt, ezt terítsétek le a földre, ez lesz a család saját szigete. Lépjetek rá a papírra, és táncoljatok a zenére. Ha a zene elhallgat, jön a dagály, kisebb lesz a sziget, gyorsan hajtsátok félbe az újságpapírt, próbáljatok meg úgy visszalépni a szigetre, hogy minél többen ráférjete. Akinek nem jut hely, kiesik. Megismételjük még kétszer. Az a család győz, amelyikben a legtöbben maradnak a szigeten.”⁴⁸

Gavin Levy 111 *Theaterspiele* című könyvéből is megemlítek egy remek kis bábjátékot, amit bárhol alkalmazhatunk különböző variációkban:

⁴⁷ Vö. Uo. p. 51-54.

⁴⁸ Varga Edit: Drámajáték gyűjtemény. 2015. http://www.szolnokiovodak.hu/pdf/tudas_tar/2014-2015/20142015-07.pdf [a letöltés dátuma: 2021.03.13]

„Két gyerek választ magának egy-egy bábot, majd kis megbeszélésük után, előadják beszéd nélkül a jelenetet. A többi gyerek a közönség, ők aztán kitalálják, mit is láttak pontosan, melyik dalt játszották el a bábokkal az előadók. Ha megvan, elénekeljük közösen.”⁴⁹

Fritz Hegi az *Improvisation und Musiktherapie* című könyvében rengeteg zseniálisan összeállított tánc, ritmus, hangadós, éneklős fejlesztést ír le, amelyek egyéni fejlesztésre is alkalmasak, autisták számára is: „kis légzéses bevezetési gyakorlatok után, kezdődhet is a gyakorlat: minden résztvevő álljon távolabb egymástól és koncentráljon magára. Mindenki mozogjon úgy, ahogyan kedve van mozogni. Ha oda a koncentráció, abba kell hagyni és visszatérni a játékhoz. A játék végét egy határozott, előre megbeszélte befejezéssel zárjuk le, például egy gong hanggal”.⁵⁰

Össze kell gyűjteni a gyermek képességeinek megfelelő fejlesztési technikákat és hozzá megfelelő gyakorlatokat, mert hiszen az egyik gyereknél az ajakformálással, másiknál a nyelv forgásával, a harmadiknál pedig a levegővétellel vannak gondok.

Rosemarie Tüpker *Ich singe was ich nicht sagen kann* című könyve is jó példával szolgál a zeneterápia során, az azonos című említett foglalkozás keretein belül, ami magyarul úgy hangzik, hogy : „eléneklek, amit nem tudok elmondani”. Ebben a fejezetben egy fiatal fiúról van szó, aki nem tud belekezdeni az éneklésbe, de egy kis zenei aláfestés segítségével mégis eszébe jut egy szép nyári nap története és egyszerű szavakkal elmeséli éneklés közben, hogy délután homokoztak a tortaformákkal, lapáttal, vödörrel stb. Ebből is látszik, hogy lehet egy kis zenével a passzív kommunikációs állapotból aktiválni a gyereket és már feltűnés nélkül el is kezdődött a fejlesztés.⁵¹

Gertrud Schubert is sok használható játékot, gyakorlatot közöl terápiákról a *Klänge und Farben* című gyűjteményében. Én most a festő terápiát említeném meg, mert ahogy elkezdünk egy képet festeni a gyerekekkel, úgy fejlesztjük célirányosan a beszédet, a gondolatokat, a memóriát és a szókincsbővítés is megvalósul: „Fessük le először a tengert és a hullámokat a lap aljára, ki tudja, milyen színű a tenger vize? Milyen állatok élnek benne? Hogy beszélnek a halak (a tátogást utánozzuk)? Milyen hangja van a hullámozó víznek (meg is hallgathatjuk), mi úszik a vízben? (hajó). Mi van a parton, (zöld fű, fa) milyen állatok élnek ott? Hogy csinálnak az állatok? (Napsugár, felhő, szélfújás stb...)”⁵²

⁴⁹ Gavin Levy: 111 Theaterspiele. Meriwether Publishing Kiadó, 2005. p.238.

⁵⁰ Fritz Hegi: *Improvisation und Musiktherapie*. Paderborn: Junfermann Kiadó, 1997. p. 286.

⁵¹ Rosemarie Tüpker: *Ich singe was ich nicht sagen kann*, 160. old. Lit Kiadó, Münster, 1996.

⁵² Gertrud Schubert: *Klänge und Farben*. Stuttgart: Gustav Fischer Kiadó, 1982. p.44.

A terápia során a beszédre irányuló figyelem fejlesztése, a mozgások speciális fejlesztése, a beszéd indítása, a gyermek környezetének bevonása, segítőkészségének fokozása, valamint a passzív és aktív szókincs fejlesztése a cél.⁵³

⁵³ Beszédindítás és megkésett beszédfejlődés terápia. URL: https://nevetofejleszto.hu/logopediai-fejlesztes/beszede_dinditas-es-megkesett-beszedfejlodes-terapia [a letöltés dátuma: 2022. 12.19.]

4. Foglalkozástervek ismertetése

4.1. Mesetervezet drámapedagógiai fejlesztő elemekkel

Egy meseismétlő foglalkozás tervezetét készítettem el, az előző alkalommal már megismertek a gyerekek ezzel a mesével. Az ismert meséhez illeszttem hozzá a hatékony a drámapedagógiai fejlesztéseket.

A foglalkozás előtt motivációs, bemelegítő drámajátékokat alkalmazok, ahol alap beszédművelő gyakorlatokat, technikákat végeztek a gyerekekkel. Ezzel hangolom rá a gyerekeket a beszédfejlesztő mesefoglalkozásra. Két-három ajakmozgásos játékot szoktam betenni a foglalkozás elejére, mint például a házjátékot, amit úgy indítok, hogy a következőket mondom:

Nyissuk ki a ház ajtaját, jó nagyra ám, mintha ásítanánk (a gyerekek nagyra nyitják a szájukat)!

Majd jöjjön ki a kecskegida a házból, nyújtsátok ki a nyelveket!

Megnézi milyen idő van az égen, nyomjátok fel a nyelvek hegyét!

Lenéz, sáros -e a föld, a nyelveket lefelé görbítsetek!

Balra néz, hogy felkelt-e a szomszéd, a nyelveket balra nyomjátok el!

Jobbra néz, hogy jön-e már a nyuszi, a nyelveket jobbra nyomjátok el!

A következő ajakmozgásos feladat a méznyalás, amikor különböző pontokon a szájban, a nyelvünkkel nyalakodunk.

A gyógypedagógus neve: Teleki- Zahorán Magdalena

Csoport: Óvoda, nagycsoport, 6-7 éves gyerekek, SNI- Tanulásban akadályozottak

Az óra témája: A kecskegidák és a farkas, improvizációs játékok, helyzetgyakorlatok

Az óra cél-és feladatrendszere: alapvető emberi és állati mozgássémák, megfigyelő- és utánpótlás, érzékszervek működésének jelentősége, auditív és beszédfejlesztés

Tanulási terület: feladatra hangolás, motiváció, társas viszony, alkalmazás, következtetés, ellenőrzés, rendszerezés, értékelés

Időkeret	Az óra menete	Nevelési-oktatási stratégia			Megjegyzések
		Módszerek	Tanulási munkaformák	Eszközök	
3 perc	I. Bevezető rész: 1. -szervezés - felszerelés ellenőrzése				
5 perc	2. - ráhangolás, motiváció A mai napon, a kis kecskék és kecske mama mesét fogjuk eljátszani, amit először ismét felolvasok nektek a mesekönyvből, majd		-frontális munka	-Mese-könyv	-fejlesztő beszélgetés, amivel ráhangoljuk a gyerekeket a mesére, belelöljük az alap

	<p>kiosztjuk a szerepeket, majd eljátsszuk a mese-jelenetet. De előtte egy hallgassátok meg a mondókámat: Volt egyszer egy kicsi kecske, felfutott egy jó nagy hegyre, hegy tetején körülnézett, látott is ő ott sok szépet.</p>				<p>beszédművelő gyakorlatokat</p>
2 perc	<p>II. Fő rész: 1. Képzeljük el, hogy a kecske család erdei házikójában vagyunk. Reggel van (az anyuka épp távozni készül, elemózsia után akar nézni).</p> <p>Színezzük ki, miket lehetnek a gidák!</p> <p>Auditív verbális figyelem fejlesztése: Milyen hangokat lehet hallani? (gida, madárcsiri-pelés, fütty, ajtó nyikorgás, ajak és légző gyakorlatok beszédfejlesztés)</p>	<p>-megbeszélés: -A kecske-mama megbeszéli a gyermekeivel, hogy mit szabad és mit nem szabad tenni a távollétében. Alaposan elreteszlik a gidák az ajtót, miután az anyukájuk elment.</p> <p>- a játékba visszavezető drámás játék: a gyerekek eljátsszák a szituációt:</p>	<p>-frontális munka -egyéni és páros munka, környezetük megfigyelése, a tér használata és abban való tájékozódás</p>		<p>a gyengébb gyerekeknek segíteni kell elmagyarázni a feladatot. <i>Auditív verbális figyelem fejlesztés</i></p>
5 perc	<p>2. Mit csinálnak a gidák, miután egyikük egy fekete alakot látott elsurranni a bokrok között?</p> <p>Beszédészlelés, beszédmegértés fejlesztése: a hangok, zajok, zörejek megkülönböztetése.</p> <p>- Egy őz lehetett?</p>	<p>-megbeszélés, cselekedtetés, utánzás</p> <p>- a játékba visszavezető drámás játék: a gyerekek eljátsszák a szituációt.</p> <p>Mire figyelnek oda, ha kopog valaki, mielőtt</p>	<p>-frontális osztálymunka, - csoportos munkaforma, cselekedtetés</p>		<p><i>versek, mesék meghallgatása, értelmezése</i> <i>Beszédészlelés, beszédmegértés fejlesztése</i></p>

	<p>- csücsörítés az ajakkal és beszéd utánzás, képekkel is megnézzük az özekeket és az őz gidákat, mert nem csak kecskegidák vannak, hanem őz gidák is.</p>	<p>ajtót nyitnak, hogy köszönnek el a mamától, hogy zárják be az ajtót. A gyerekek körbe ugrálják a Kecske mamát és rángatják a köpenyét és a szoknyáját, elmondják, kinek mit hozzon ajándékba, ha visszajön, és mindenre, amit kérdez, a választokat egymás szavába vágva mondják, mire a mama rájuk szól, hogy egyszerre csak egy beszéljen, és szépen, magasság szerint sorba állítja őket. Utána egyesével puszit ad a homlokukra, megöleli őket, integet nekik. A gidák bezárják az ajtót és kesergős dalra fakadnak.</p>			
7 perc	<p>3. A gidák becserkészésére készülő farkasok</p> <p><i>Hangfelismerés, hangok utánzása.</i></p> <p><i>Mondóka: Kecske ment a kiskertbe</i></p> <p><i>Kecske ment a kiskertbe, A káposztát megette.</i></p>	<p>Cselekedtetés, alapvető emberi és állati mozgássémák.</p> <p>- Hogy mozog az ember? (az egyik gyerek bemutatja)</p> <p>- Hogy ugrándozik a nyuszi, hogy</p>	-egyéni és páros munka	képeskönyv, mesekönyv, laptop, Színes, nyomtatott, laminált képek.	<p>Auditív figyelem: Zörejek és hangok felismerése</p> <p>Kommunikáció, szóalkotás, mondat alkotás: mit is hallunk?</p>

	<p><i>Vigyázz kecske, ugorj ki, Jön a gazda megfogni.</i></p>	<p>ugrabugrál a kecskegida, miként fut a farkas, a kutya a cica, stb.? (A gyerekek egyesével leutánozzák és a hangokat is, pl. hogyan vonyít a farkas?) Csücsörítetek az ajkatokkal! (U-Á.) Hogy cincog a kiséger? (Cincin. stb.) -Hogy hívjuk őket, hogy oda jöjjenek hozzánk? A cicának mit mondunk? -Cic-cic. És ő mit válaszol? - Miáú, Malac: úúúúú, stb.</p> <p>megfigyelő- és utánzókéesség érzékszervek működésének jelentősége</p>			
10 perc	<p>4. Az anya nem bízik a kecskében, mert gyakran nem tartják be az ígéretüket. A kisebbek nem akarnak otthon maradni.</p> <p><i>Hang gyűjtés: halk (sziszegés, ásítás stb.) hangos (kiáltás, sikoltás, ajtócsapás.</i></p>	<p>- tanári magyarázat, megbeszélés: szabálytudat, együttműködési képesség, hallási figyelem, figyelemösszpontosító (koncentráló) képesség, képzeletlőerő, problémamegoldó képesség</p>	-frontális munka		<p>Hang gyűjtés Ajakgyakorlatok, auditív figyelem fejlesztés</p>

11 perc	<p>5. Gyakran egymásra fogják, hogy ki a hibás az okozott bajokért. A nagyobbak folyton ijesztetik a kicsiket, ezért sok a feszültség.</p> <p><i>Hangok utánzása, mondóka:</i></p> <p><i>Volt nekem egy kecském</i> <i>Volt nekem egy kecském, tudod-e?</i> <i>Kertbe rekesztettem, tudod-e?</i> <i>Megette a farkas, tudod-e?</i> <i>Csak a szarvát hagyta, látod-e?</i></p> <p>Különféle színező képeket, színező lapokat nézünk meg, és megbeszéljük, mit látunk rajtuk, majd kiszínezzük őket.</p>	<p>-megbeszélés, cselekedtetés, értékelés, szabálytudat, együttműködési képesség, gondolataik és érzelmeik pontos kifejezése.</p> <p>- A gyerekekkel közben mozgunk, ahogy a mondókákat mondjuk.</p>	-csoportos és egyéni munka	laminált képek, laptop, Mese-könyv, verses-könyv, Színező képes-könyv, színező lapok, színes ceruzák	<p>Kifejező képesség fejlesztése,</p> <p>Szókincs-bővítés, kifejező-készség fejlesztése,</p> <p>A beszéd-észlelés, -megértés, kifejező-készség fejlesztése, kommunikációs helyzetgyakorlatok</p> <p>A mondatalkotás, szövegalkotás képességének fejlesztése témákhoz kapcsolódva képek megnevezése, értelmezése</p> <p>szavakból mondatalkotás</p>
2 perc	<p>A foglalkozás összegzése: értékelési szempontok</p> <p>- fegyelem, figyelem -egymás segítése -magatartás, aktivitás</p>	megbeszélés	frontális		

A fejlesztési foglalkozás végére levezető drámajáték került, ami tematikusan illeszkedik a meséhez is. A levezető drámajátékot, mimetizáló gyakorlatot saját készítésű papír bábjátékkal valósítottuk meg, hogy a gyermekek saját kifejező eszközeiket is felfedezzék.

1. kép
A farkas és a gidák

2. kép
A farkas és a gidák ragasztva, megrajzolva

3. kép
Gidák

4. 2. Egyéni fejlesztési terv

Név:	
Születési hely, idő:	
Lakcím:	
Anya neve:	
Szakvéleményt kiállította:	
Szakvélemény száma:	Kontroll:
Diagnózis:	Heti fejlesztési óraszám:
Tanintézmény (tanév/intézmény):	
Méltányosság:	
Fejlesztő Gyógypedagógus: (tanév/név/ szakképzettség):	

Tartalmi területek	Fejlesztési területek	Tevékenységek
<p>verbális (beszéd) fejlesztés</p> <p>Hanggyűjtés: Halk: Sziszegés, cuppanás. Ásítás...</p> <p>Hangos: kiáltás, sikoltás, ajtócsapódás...</p>	<p>A beszéd formai oldalának fejlesztése, artikuláció</p>	<p>Artikulációs, motoros, beszédtechnikai gyakorlatok</p> <p>Hangoztatás, időtartam, zöngesség</p> <p>Hangerő, hangsúly tudatos irányítása</p> <p>Helyesejtési gyakorlatok</p> <p>Szavak után mondása, kiejtés, ritmus</p>

<p>Grammatika, szó- kincs bővítés: Szó ismétlés, papagáj játék, előbb lassabban majd gyorsítjuk a tempót. Ki tud nagyobbat só- hajtani? A gyerekek mondja a mondókat és közben or- ron beszippantott levegőt lassan kiengedi.</p>		<p><i>Ritmusgyakorlatok, a szótag kihallási fe- gyelem és a differenciáló képesség fejlesztése</i> <i>Hangutánzó gyakorlatok</i> <i>A beszéd szervek mozgásának tudatosítása</i> <i>Légzőgyakorlatok</i> <i>Ritmizáló gyakorlatok</i></p>
<p>Utánzó játékok: Ilyen nagy az óriás, nyújtózkodjunk kispaj- tás.... Nyuszi fülét hegyezi, nagy bajuszát pödöri... Volt egyszer egy ke- mence.... Nyelvtörők: Csipp- csepp, egy csepp... Megy a kicsi, fut a kocsi.... Beszédprodukció: -Ajak és arcizomgya- korlatok -Léggömb fújás, le- vegő bent tartás, levegő jobb bal irányú váltása, lassú kifújás. Hal utánzás, madár csipegetés, puszi dobás, állathang utánzás, vatta, gyertya, szappan- buborék, sip, fújás. Szí- vószál gyakorlatok.</p>	<p>A beszéd tartalmi oldalá- nak fejlesztése:</p> <ul style="list-style-type: none"> - beszédészlelés - beszéd megértés 	<p><i>Szókincs</i> <i>Szófajok</i> <i>Szógyűjtés főfogalmakhoz</i> <i>szókincsbővítés</i> <i>Szinonimák, ellentétes jelentésű szavak,</i> <i>szakkifejezések, idegen szavak, szóma- gyarázat</i> <i>Szószerkezetek (szintagmák) kiegészítése,</i> <i>toldalékpótlás</i> <i>Analóg mondatok alkotása, mondatalko- tás párbeszédes formában</i> <i>Relációs szókincs fejlesztése, viszonyfo- galmak használata</i> <i>Kifejezőképesség fejlesztése</i> <i>Közmondások, szólások értelmezése</i> <i>Mondatalkotások – a mondat belső ösz- szefüggései, ritmusa felismerésével, sza- vak számozásával, sorba rendezésével,</i> <i>szöveg mondatokra tagolása, mondat</i> <i>szavakra tagolása, mondatok szóval való</i> <i>kiegészítése, összetartozó mondatrészek</i> <i>párosítása</i> <i>Szavakból értelmes mondat létrehozása</i> <i>Hagyományos nyelvi formák alkalmazása</i> <i>különböző helyzetekben (megszólítás, kö- szönés, kérdés, válasz)</i> <i>Hibakeresés mondatban, szövegben</i> <i>Metakommunikációs jelek használata</i> <i>A beszédészlelés, -megértés, kifejező- képesség fejlesztése, kommunikációs hely- zetgyakorlatok</i> <i>A mondatalkotás, szövegalkotás ké- pességének fejlesztése témákhoz kapcsolo- dva</i></p>
<p>Kötött mondatkezdé- sek: -A legjobb dolog, ami történt velem... -Jut eszembe: a ma- dár füttyről nekem az erdő jut eszembe...</p>	<p>Beszédészlelés: Szerialitás Ritmus Beszéd megértés Szókincs Emlékezet</p>	<p><i>Szóismétlés:</i> <i>Hangsor-ismétlés</i> <i>Szógyűjtés</i> <i>Szólánc</i> <i>Hangtalálás</i> <i>Hangkeresés</i> <i>Hangidőtartamok</i> <i>Zöngés-zöngétlen</i></p>

-Egyenletes járás mondókára Ritmusrögtönzés az ismétlődő sorokhoz, majd fenyegető, csúfolódó formában.		Szótagolás Beszédpercepció fejlesztése
Igen-nem, tél-nyár, hideg-meleg... Adok-kapok: a gyerekek a rajzaikat egymásnak adják és elmondják miért rajzolták neki azt.	szókincs	Szógyűjtés főfogalmakhoz Szinonimák, ellentétes jelentésű szavak, szakkifejezések, idegen szavak (szókincsbővítés), szómagyarázat Situációs játékok Relációs szókincs fejlesztése
Reklám készítés: Képről bemutatott tárgy reklámozása, miért is jó.	mondatalakítás szintje beszéd-rögtönzés fejlesztéséhez	Spontán és irányított beszéd (beszélgetés) Mondatalakítás analógiás képekről, eseményképekről Mondatok bővítése, összetett mondatok
Melyik állat képét rejtettem el? Az állat neve 4 hangból áll első az e, utolsó az r.	összefüggő szövegalkotás	Metakommunikációs jelek, hagyományos nyelvi formák alkalmazása különböző helyzetekben, kifejezőképesség fejlesztése, kommunikációs helyzetgyakorlatok (szituációs játékok)
	információ megőrzése a memóriában	<i>Ismétlés:</i> 1. átfogó kép 2. tényleges olvasás – szövegfeldolgozás 3. ismétlés, összegzés Ismétlés részletekre bontása (ism. hosszabb időközönként – hatékonyabb) v. tömörítése (rövid időn belül többször) Komplex v. részenkénti ismétlés Újabban tanultak eleinte többszöri ismétlése

Reflexió:

2022 februárjában voltam gyakorlatokon óvodákban és bölcsődékben, ahol volt alkalmam kipróbálni néhány egyszerű feladatot is a gyerekekkel. A tapasztalat azt mutatta, hogy a még passzív és lefagyott gyerekeket is fel lehet oldani egy picit jobban, ha szól a zene és a többiek is részt vettek a játékos feladatokban. Az egyszerűbbekkel volt nagyobb siker, amelyek könnyen érthetőek és áttekinthetőbbek voltak.

Meg is figyeltem a gyerekeket a foglalkozáson, tervezett szempontok alapján:

A külső megjelenésben a gyerekek ápoltnak mondhatók, egyiknél, másiktól előfordult a kicsit kócos haj, de ez tolerálható szintű volt.

A megfigyelhető kognitív képességek idegrendszeri éretlenségre utalnak, az auditív érzékelések elmaradottak.

A foglalkozásokon való részvétel, motivációk, érdeklődés kicsit változó, úgy tűnik még kora reggel van és nem ébredtek fel a gyerekek kellőképpen, a következő csoport viszont már kicsit élénkebb volt.

A hangulati dimenziók változóak voltak, de mindenképp a pozitív irányba mozdultak el a gyerekek, ha rákaptak a foglalkozás ízére, jókedvére és énekeltek, mondókáztak, mozogtak velünk.

A játéktevékenység kisebb-nagyobb noszogatásokra, mindenkinél megvolt, hisz a társakhoz való viszony, kommunikáció, közösségben megfigyelt helyzet arra utalt, hogy a csoport ereje nagy tud lenni és mágnesként vonzza a cselekvés felé a passzív gyereket is. A gyógypedagógussal közös foglalkozás - a játékos kereteken belül - mindig lehetőséget biztosít a jó szociális készségek kialakítására is.

Előfordult egyéb szituációkban nevelési helyzet, ilyenkor, ha a gyerek nem figyelt oda a feladatra vagy elcsatangolt a teremben, megfelelő technikákkal, módszerekkel a gyógypedagógus gyorsan visszarántotta a megoldandó feladatba. Vagyis visszaterelgette a figyelmét, a gyerekek igényeinek megfelelően, hiszen ismerte, hogy kinek mi a gyengéje, ki mire figyel fel.

Nagy siker volt például az erdőben jártunk játék, ahol megbeszéltük, hogy:

„Milyen állatok hangját hallanánk szívesen, ha becsukjuk a szemünket? Ha minden gyerek elmondta, akkor le is utánoztuk a hangokat.

A bagoly azt mondja, hogy: Uhu, a kecskegida: mee, a kisegér: cincincin, Farkas: Áú, majd mondom, hogy jut eszembe, hogy is eszik a kisegér?”

Megállapíthatom, hogy a magatartást leginkább az érzelmek irányítják, az utazásos tanulást is, ezért ezek a foglalkozások hatásosak. Az óvodások szeretik a csodákat, a varázslatot, és a játékos mozgásokat zenével, énekkel ötvözve lehet a mi fantáziánkkal beleszőni a foglalkozásokba, kíváncsivá tenni a gyermeket, hogy mi is fog következni, így lesz igazán hatékony a fejlesztés.

Élvezettel fogadtak az óvodások minden érdekességet, de az ismert dolgokat is, ha mókás, zenés, énekes, mondókás volt, azt is szerették, mert ők játéknak élték meg a foglalkozást.

Kép 4
Erdő kiszínezése, kecskék lakhelye

Kép 5
Különféle zöldségek, kecske eledelek

kép 6
Bábjátékos Óvodás, Báb farkassal

5. A kérdőívek bemutatása és elemzése

5.2. A kérdőíves kutatómunka válaszainak értékelése

A kérdőívem kitöltésében 25 gyógypedagógus kolléga segített, mindenki minden kérdésre válaszolt és így megszülethettek az eredmények. A kérdőív első részében demográfiai jellegű, illetve a végzettségre, foglalkozásra vonatkozó kérdéseket tettem fel, a második, nagyobb részben pedig tartalmi kérdéseket tettem fel a drámapedagógiai módszerek használatára vonatkozóan.

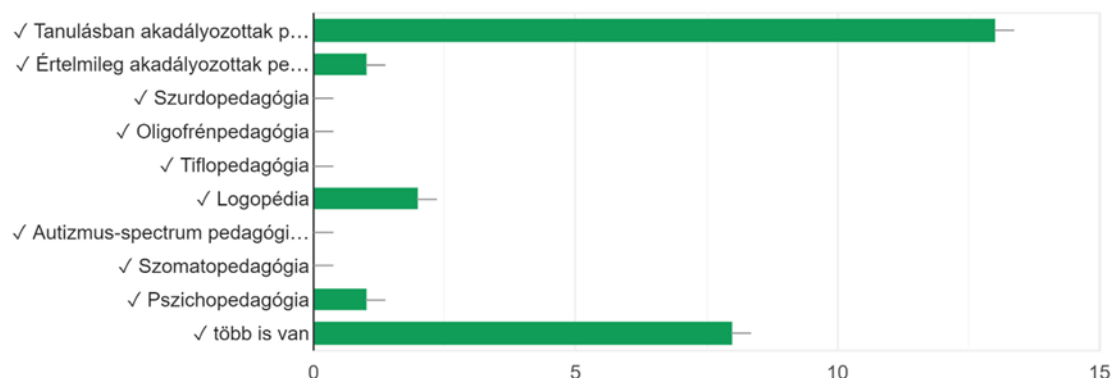
A kérdéseim megválaszolása megtörtént, igaz kicsit meglepő, de reményteljes módon, hiszen a válaszadóim több mint 93 százaléka használja valamilyen szinten a drámajátékok különböző formáit. Sokan, sokféle választ adtak a témához szorosán kapcsolódóan, elég választékos megfogalmazásokban.

1. Az első kérdésem az volt, hogy mennyi idős az illető, aki kitölti a kérdőívet. Ebből azt szerettem volna megtudni, hogy a fiatalabb vagy az idősebb generáció választja-e inkább a drámajátékok változatait a fejlesztéshez. A kutatásomból kiderül, hogy minden korosztály szívesen dolgozik a drámajáték foglalkozásokkal. Ez azt jelenti, hogy mindegy, ki mennyi idős, mert a játékos fejlesztés tele van varázssal, és mágnesként vonzza, mind a gyerekeket, mind a tanárokat egyaránt. A válaszadóim életkora a következő: 12 fő, 48% 41 és 50 év közötti, 7 fő, 28% 51-60 év között van, 3 fő, 12% 31-40 év közötti, 2 fő, 8% 22-30 év közötti és 1 वाली, 4%, 61 év felett van.

2. A válaszadóim közül a legtöbben az EGYMI-ben dolgoznak, 36% (9 ember), de a többi típusú intézményben is szívesen használják a drámajátékot, mint például az utazó gyógypedagógusok, a pedagógiai szakszolgálat munkatársai és van, aki több munkahelyen egyaránt, a megnevezett három intézmény 12% os eredményt ért el a kutatásban. Aztán volt 2-2 válaszadás, 8%, akik óvodában és általános iskolában használják a drámajátékokat, 1 készségfejlesztő, 1 szakközépiskola, és 1 technikum válaszadó is született, ők 4% - ot kaptak.

3. Az Ön végzettsége(i):

25 von 25 richtigen Antworten

A 3-as és 4-es kérdéseknél a végzettségre és a munkakörre voltam kíváncsi, ahogy az eredményből is látszik, a végzettség kérdésnél a gyógypedagógusok háromnegyede a tanulásban akadályozottak pedagógiájával foglalkozik, többnek több szakmája is van, de volt két logopédus, 1 pszichopedagógus és 1 értelmileg akadályozottak pedagógiája kolléga is. Néhányan azt

írták, hogy több végzettségük is van, sajnos nem mindig derült ki a kutatómunkámból, hogy melyek is azok. Viszont a 4-es kérdésnél a megkérdezettek több mint a háromnegyede azt írta, hogy gyógypedagógus, volt 1 óvodapedagógus és egy intézményvezető is.

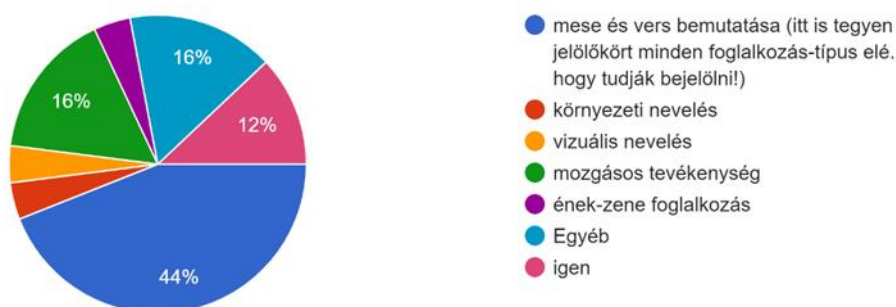
A 4-es kérdés válaszainál szinte mindenki gyógypedagógus foglalkozást írt be, mellette volt még egy osztályfőnök, intézményvezető, tanügyi csoportvezető és óvodapedagógus beosztású is. Tehát egyértelmű, hogy sok szakember használ drámapedagógiai módszereket.

5. A korcsoportra vonatkozó kérdésnél a válasz 8 kitöltő-nél 3-6 éves kor volt, ők voltak a legtöbben, 4-en jelölték be a 10-14 éveseket, továbbá a 14-18 éves korosztályt, 4-en pedig több korosztállyal is foglalkoznak. A legidősebbeket, vagyis a 18 éves kor felettieket 3-an adták meg, tehát leginkább a gyerekek és fiatalok körében alkalmazzák a drámajátékokat, bár a 6-10 éveseket meglepő módon csak 2 kolléga jelölte be, ami érdekes, hisz kisiskolásokról beszélünk, akiknél bizonyára igen hasznos lehet a drámajáték foglalkozás bevonása a tanításba, fejlesztésbe.

6. Arra, hogy szoktak-e drámapedagógiai módszereket használni, 21-en, vagyis 84%-ban mindenki igennel felelt, amiből arra következtettek, hogy a válaszadók szerint ezekkel a módszerekkel hatékonyan lehet fejleszteni, illetve szinte bármely területen effektív eredményeket tudunk elérni velük.

7. Ha óvodában dolgozik, milyen foglalkozás-típusokban használná?

25 Antworten

A 7-es kérdésre, hogy milyen foglalkozástípusoknál alkalmazzák a módszereket, 11 -en, 44% -ban (az óvodai résznél) a mese és vers bemutatást, 7-en (16% és 12%?) egyebet, 4-en mozgásos tevékenységet, 1 fővizuális nevelést, 1 fő környezeti nevelést és egy főmozgásos tevékenységet jelölt be. Én mindebből azt a következtetést vonom le, hogy sokan szeretik belecsúszni a foglalkozásaikba a meséket, illetve a mesés, verses elemekkel ízesített táncos, mozgásos, énekes, zenés, fejlesztő jellegű drámapedagógiai munkaformákat.

A 8-as kérdésre adott válaszok alapján az iskolai résznél a tantárgyi óra keretein belül használják e módszereket a legtöbben (10-en, 45,5%), az egyéb foglalkozásokon 6-an (27,3%), 4-en (18,2%) osztályfőnöki órán használják a drámajátékokat, és 1 verstanulás és 1 konfliktuskezelés is szerepel a válaszok között. Hasonlóan, mint a 7-es kérdés válaszadóinál, itt is beigazolódott, hogy mind a tanórák, mind az egyéb foglalkozások esetében hatékony módszernek bizonyul a drámapedagógiai elemek beolvasztása a fejlesztő foglalkozásokba.

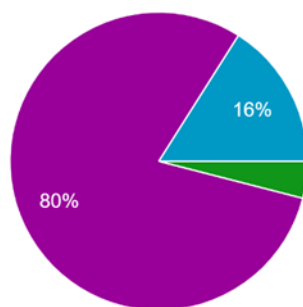
9. A „Miért gondolja, hogy fontos drámapedagógiai elemeket bevonni a fejlesztésbe?” című kérdésre sokféle választ kaptam:

- élményközpontú fejlesztés miatt

- nyitottabbak, felszabadultabbak a gyerekek
- a jobb tanulás érdekében
- könnyebb a gyerekeknek megérteni az adott témát
- könnyebb a tanulás
- fejleszti a képzelőerőt, a fantáziát, a kreativitást, önbizalmat adhat, hozzásegíthet a lelki nyugalomhoz, fejleszti a vizuális észlelést, a szociális kompetenciákat (pl.: beleérző képesség, együttérzés), s még rengeteg területet, ami fontos a gyermekek fejlődésének szempontjából. Főleg napjainkban, amikor már mesélni is ritkán mesélnek a szülők...
- a tanulási kedv serkentésére
- élvezetesebb a tanulók számára, játékos gyakorlási lehetőségeket ad
- mert így sokkal hatékonyabb a fejlesztés
- csoportos élménypedagógia
- mert játékkal sokkal könnyebben tanulnak a gyerekek
- élményt ad, motivál
- mert elősegíti a gyorsabb fejlődést.
- a varázslatos vonzalom, aktivitás
- mert ezzel is színesebbé tehetjük számukra az oktatást, nevelést.
- fejlesztő hatása van
- játékos tanítás
- jobb tanulás érdekében
- egyszerűbb a tananyag megértése
- a jobb tanulás érdekében, a tananyag megértése
- önfeledt játék, nincs szorongás
- könnyebben azonosul a gyermek a különböző szituációkkal
- saját élményeken keresztül, aktívan tanulnak. Személyiségfejlesztő a hatása, konfliktusoldó, gátlásokat gyengíti.
- sok esetben nem tudják kifejezni magukat a diákok, de ezzel a módszerrel sikerült. Saját élményeken keresztül, aktívan tanulnak. Személyiségfejlesztő a hatása, konfliktusoldó, gátlásokat gyengíti.
- sok esetben nem tudják kifejezni magukat a diákok, de ezzel a módszerrel sikerült. Ugyanis, ha beleélik magukat egy adott szituációba, ha tetszik nekik az, amit eljátszanak, az, amiről beszélnek, amivel foglalkoznak, úgy belemerülnek a játékba, hogy megfejtkezzenek a gátlásaikról és sokkal könnyebben megy a tanulás, bátrabban jelentkeznek, szólnak meg.

10. Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?

25 Antworten

- A drámapedagógiai játék alkalmas a gyermek személyiségének fejlesztésére.
- A mese és a játék segít a gyermekeknek megérteni mások és saját érzéseit.
- A drámajáték pozitív hatással van a beszédnevelésre.
- A drámajáték pozitívan hat a képzelet és a fantázia fejlődésére.
- mind igaz
- 3 válasz igaz

A 10-es kérdésnél egyértelműen több, mint háromnegyed részben, 80%-ban dominált az a válasz, miszerint minden felajánlott meghatározás igaz a drámapedagógiára. Négy kitöltő, 16% azt válaszolta, hogy a drámapedagógiai játék alkalmas a gyermek személyiségének fejlesztésére, és egy, 4% kitöltő szerint a drámajáték pozitívan hat a képzelet és a fantázia fejlődésére. Amikor azt játsszuk a gyerekekkel, hogy képzeljék el, hogy egy csodaszép réten járnak, ahol hallják, hogy csiripelnek a madarak, és a szél, finom méz illatú virágok nektárját fűjja.

A 11. kérdésnél, hogy „*mit gondol, miért segít a drámapedagógia?*”, a következő válaszok születtek:

- érzelmek megélése, betanult szövegek
- segít az önkifejezésben
- utánzás, csapat munka
- könnyebben megnyílnak a gyerekek
- játékosan fejleszt
- mert a megkésett beszédfejlődést kiváltó ok eltűnik, amint más bőrébe képzelet magát a kisgyermek.
- utánzás, csapatmunka
- csoportban, jókedvvel, utánzással könnyebben megered a nyelvük a gyerekeknek
- a beszédkészítést fokozza, szorongást oldja
- a csoport ereje készíteti a megszólalásra
- látja és hallja, így könnyebben megy neki
- oldja a gátlásokat
- jelentős gátlás oldó hatású.
- csapat munkában jobban teljesítés
- nem a megszokott módon próbáljuk meg a gyermekeket rávenni a beszédre, hanem egy sokkal játékosabb formában.
- könnyű tanulással
- segít az utánzásban.
- játékosan könnyebb a tanulás.
- utánzás
- segít a gyermeknek a többféle kommunikációban
- a gátlásokat, a beszédgátlást is oldja, ellazul a fizikum, a beszédszervek kevésbé görcsösek, plusz nonverbálisan is kifejezheti magát.
- ösztönzi a beszédre a gyerekeket

A gyerekek gondolkodási képessége a csoport erejének a hatására valóban felerősödik, feltéve, ha a csoportot mi, pedagógusok helyesen, a gyerekek fejlődési szintjéhez mérten állítottuk össze. Az egyik gyerek belekezd valamibe, a másik folytatja. A jó csoport hasonlít egy olyan baráti társasághoz, ahol a beszélgetés során valaki mond valamit és beugrik nekünk is egyből valamilyen, a témába vágó történet. Hasonlóan történik ez a drámapedagógiai elemekkel megtervezett fejlesztő foglalkozásokon is.

A 12. kérdésre, hogy „*használ-e más dramatikus feldolgozási formákat az irodalmi szövegek bemutatása során?*”, a válaszok a következők voltak: 21-en, 84%ban igen választ adtak, és 4-en, 16%-ban nemmel válaszoltak a megkérdezettek, tehát ebből is látszik, milyen sokan foglalkoznak ezzel a technikával.

A 13. kérdésnél a legtöbben, 9 fő, 39,1% az élőjátékot jelölte be, 6 fő, 26,1% a bábjátékot, és a többi felsorolt lehetőséghez 1-1 válasz érkezett. Az élőjáték egy remek foglalkozás kicsiknek és nagyoknak egyaránt, határ csak a csillagos ég, bárhol, bármikor, bármilyen fejlesztésbe beolvasható.

A 14. és egyben befejező és egyik legfontosabb kérdésem az volt, hogy „*mennyire fejlesztik a megkésett beszédfejlődéses gyermekeket a művészetterápiás lehetőségek?*”

A válaszok döntő része, azaz 19 fő a 10-es pontot írta a skálán, de volt négy darab 9-es és 1 darab 8-as, valamint egy 7-es is, tehát végülis a legtöbben a legmagasabb pontszámot jelölték be. Szöveges hozzáfűzések is voltak:

- nagyon fontos része a fejlesztésnek, ez volna minden fejlődési hátrány kompenzálásának kulcsa...

A fentiek azt jelentik, hogy szinte minden megkérdezett hasonlóképpen szeret fejleszteni és a drámajátékot részesíti előnyben. A válaszokból jól látható, mennyire szerteágazó a drámapedagógia gyakorlata, hányféle tanulási területen, illetve tevékenységhez kapcsolódóan jelenhetnek meg a dramatikus formák. Az eredményekből az is látható, hogy a fejlesztések nagy része kötődik a játékokhoz és drámajátékokhoz.

6. A kutatómunkám értékelése, összefoglalás

Megválaszolt kérdéseim:

A drámapedagógiai foglalkozások keretein belül, a megkésett beszédfejlődést segítő fejlesztések közül a drámajátékok a leghatékonyabbak, mert a gyerekek élvezettel fogadnak minden egyes feladatot és játszva tanulnak. Az arckifejezéses játékok könnyen megvalósíthatók, hisz nem is kell hozzájuk kellék és a gyerekek megtanulják a különféle érzéseket nonverbális kommunikációs játékokkal elsajátítani. Önfeledten tudnak kikapcsolódni úgy, hogy megtartjuk a gyerekek figyelmét, miközben ők jó élményeket is szereznek a fejlesztés közben.

Ezek területek, valóban hasznosnak bizonyultak az évek során, hisz már régóta foglalkoznak a pedagógusok hasonló tanítási módszerekkel, szisztematikusan felépítjük a fejlesztő foglalkozást, kezdve a bemelegítő ráhangoló játékokkal, ötvözve a beszédfejlesztő gyakorlatokkal, szituációs játékokkal, melyben a gyermekek az energiájukat, továbbá a felgyülemlett feszültségüket is levezethetik.

Az egyik legfontosabb az őszinte szeretet-kapocs gyermek és a felnőtt között és ez a gyógyító mód egyik legfontosabb lépcsőfoka is, hisz, ha van bizalom és elfogadás, megértés, akkor hatékonyabb a tanulás. Minden egyes sikeres és élvezetes fejlesztési nap után jobba tettük azt, amiben hiszünk. A fejlesztő szakember felismeri a különbséget a gyerekek között, és egyéni fejlesztéssel korrigálja mindenkinek az elmaradásait. Ez egy művészi alkotás, amit kreatívan, fantáziadúsán mindig újra és újra megteremtünk, mint egy varázslatot és ha megmarad a lendület és a jókedv, együtt szinte mindenre képesek lehetünk.

7. Irodalomjegyzék

Beszédindítás és megkésett beszédfejlődés terápia. URL: <https://nevetofejleszto.hu/logopediai-fejlesztes/beszedinditas-es-megkesett-beszedfejlodes-terapia> [a letöltés dátuma: 2022.03.10]

Bozsik Rozália Luca: Honnan hová? Egyénre szabott fejlesztés az óvodában. Nyíregyháza: Novum Könyvklub, 2012.

Debreczeni Tibor (szerk.): Szín - kör - játék: Kreatív játékok. Bp.: NPI, 1981.

Demeter Lázár Katalin: Játsszótárs. Szentendre: Geobook Hungary Kiadó, 2008.

Demeter Lázár Katalin: Játsszótárs 2. Szentendre: Geobook Hungary Kiadó, 2011.

- Gelencsérné Bakó Márta: A szociális kompetencia fejlesztésének lehetőségei drámapedagógiai módszerekkel a (gyógy)pedagógiai munkában. In: Képzés és gyakorlat. 2017. 4. sz. 93-104.
- Hanák-Üveges Anikó: Beszédindítás a FejlesztőHázban. [online] URL: <https://fejleszto-haz.hu/cikkarchivum/beszedinditas.html> [a letöltés dátuma: 2022.03.11]
- Hegi, Fritz: Improvisation und Musiktherapie. Paderborn: Junfermann Kiadó, 1997.
- Kaposi László (szerk.): Tanítási dráma. Drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában. URL: http://www.szitoimre.com/doc/28_dramapedagogia.pdf (Letöltés dátuma: 2022.10.11.)
- Klecsány Anikó: Kerek gyerek. Budapest: Krasznár és Társa Bt., 2013.
- Lavel-Bradbury, Cathy - Thompson, Margaret - Weeks, Anne - Daley, David - J.S. Sonuga-Barke, Edmund: ADHD - Lehet könnyebb. Hatlépéses nevelési program ADHD-val küzdő gyermekek szülei számára. Budapest: Oriold és Társai Kiadó és Szolgáltató Kft., 2021.
- Levy, Gavin: 111 Theaterspiele. Meriwether Publishing Kiadó, 2005.
- Mesterházi Zsuzsa és Szekeres Ágota: A nehezen tanuló gyermekek iskolai nevelése. Budapest: CC Printing Kft., 2021.
- Montágh Imre: Nyelvművelés, A beszéd művészete. Budapest: Múzsák Közművelődési Kiadó, 1989.
- Pap Jánosné, Rostási Nikolett Szerencs: Új mesék, új ötletek. Budapest: Novum Könyvklub, 2020.
- Rosta Mariann: Add a kezed. Budapest: Prospektkop Bt., 2018.
- Schubert, Gertrud: Klänge und Farben. Stuttgart: Gustav Fischer Kiadó, 1982.
- Takács Gábor: A dramatikus tevékenység rendszerezése. In: Kaposi László (szerk.): Tanítási dráma. Drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában. URL: http://www.szitoimre.com/doc/28_dramapedagogia.pdf (Letöltés dátuma: 2022.10.11.)
- Tüpkér, Rosemarie: Ich singe was ich nicht sagen kann, Münster: Lit Kiadó, 1996.
- Varga Edit: Drámajáték gyűjtemény. 2015. URL: http://www.szolnokiovodak.hu/pdf/tudas_tar/2014-2015/20142015-07.pdf [a letöltés dátuma: 2021.03.13]
- Zimmer, Renate: Tanz-Bewegung-Musik. Osnabrück, Herder, 2000.

8. Képek jegyzéke:

1. kép: A farkas és a gidák. Forrás: <https://gyerekmese.info/a-farkas-es-a-het-kecskegida/>
2. kép: A farkas és a gidák ragasztva, megrajzolva (saját készítésű kép)
3. kép: Gidák (saját készítésű kép)

-
4. kép: Erdő kiszínezése, kecskék lakhelye (saját készítésű kép)
 5. kép: Különféle zöldségek, kecskeledelek (saját készítésű kép)
 6. kép: Bábjátékos óvoda, báb farkassal (saját készítésű kép)

9. Mellékletek

1. számú melléklet: Kérdőív gyógypedagógusok számára

A kutatómunkám kérdései:

Drámapedagógiai foglalkozások keretein belül, a megkésett beszédfejlődést segítő fejlesztések

Kedves Pedagógusok!

Teleki-Zahorán Magdaléna vagyok, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Gyógypedagógia szakos, tanulásban akadályozottak pedagógiája szakirányos végzős hallgatója.

Jelen kérdőív szakdolgozati kutatásomhoz szükséges, melynek célja feltárni a pedagógus munkakörben dolgozó szakemberek köréből, azt, aki a drámapedagógiai foglalkozások keretein belül, a megkésett beszédfejlődést segítő fejlesztésekkel foglalkozik.

A kérdőív kitöltése önkéntes, és anonim módon történik. A válaszokat csak szakdolgozati kutatásom céljából használom fel.

Előre is köszönöm a segítséget és a kérdőív kitöltésére szánt időt!

A kérdőív kitöltése kb. 2 percet vesz igénybe.

1. Az Ön életkora:

22-30 év között

31-40 év között

41-50 év között

51-60 év között

61 felett

2. Milyen típusú intézményben dolgozik?

Óvoda

EGYMI

Általános iskola

készségfejlesztő iskola

utazó gyógypedagógusi hálózat

pedagógiai szakszolgálat

Szakiskola

Gimnázium

Szakközépiskola

Technikum

kollégium

Egyéb

3. Az Ön végzettsége(i):

Tanulásban akadályozottak pedagógiája

Értelmileg akadályozottak pedagógiája

Szurtopedagógia

Oligofrénpedagógia

Tiflopedagógia
Logopédia
Autizmus-spectrum pedagógiája
Szomatopedagógia
Pszichopedagógia
Egyéb, pontosabban mi?

4. Mi a munkaköri megnevezése?

Gyógypedagógus
Magyar nyelv és irodalom tanár
Egyéb

5. Milyen korcsoporttal dolgozik?

6. Szokott-e drámapedagógiai módszereket használni?

7. Módszerét szokta-e használni foglalkozás-típusok kidolgozása és megvalósítása során?

8. Ha igen, milyen foglalkozás-típusoknál alkalmazza?

9. Miért gondolja, hogy fontos drámapedagógiai elemeket bevonni a fejlesztésbe?

10. Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?

A drámapedagógiai játék alkalmas a gyermek személyiségének fejlesztésére.

A mese és a játék segít a gyermekeknek megérteni mások és saját érzéseit.

A drámajáték pozitív hatással van a beszédnevelésre.

A drámajáték pozitívan hat a képzelet és a fantázia fejlődésére.

11. Ön szerint hogyan és miért segítenek a drámapedagógiai elemek a megkésett beszéd fejlődés hátrányainak leküzdésében, korrigálásában?

12. Használ-e más dramatikus feldolgozási formákat az irodalmi szövegek bemutatása során?

13. Ha igen, melyek ezek?

Bábjáték

Pantomim

Tánc

Élő játék

Egyéb

14. Ön szerint mennyire fejlesztik a megkésett beszédfejlődéses gyermekeket a művészet-terápiás lehetőségek? Válaszát kérem jelölje egy 1-től 10-ig terjedő skálán!